

Iiris Mursunen

”KYLLÄ, SE VAATII USKALLUSTA JA ROHKEUTTA PUUTTUA TÄHÄN SUOHON”

Tarkastelussa eduskuntapuolueiden puheenjohtajien Twitterissä käyttämä retoriikka

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Joulukuu 2023

TIIVISTELMÄ

Iiris Mursunen: "Kyllä, se vaatii uskallusta ja rohkeutta puuttua tähän suohon" : Tarkastelussa eduskuntapuolueiden puheenjohtajien Twitterissä käyttämä retoriikka

Kandidaatin tutkielma

Tampereen yliopisto

Kielten tutkinto-ohjelma, suomen kielen opintosuunta

Joulukuu 2023

Tässä tutkielmassa tarkastelen Orpon hallituskaudella toimineen eduskunnan puolueiden puheenjohtajien tviiteissä ilmenevää retoriikkaa sekä retoriikassa ilmeneviä diskursseja. Olen kerännyt aineistokseni yhdeksältä puoluejohtajalta yhteensä neljäkymmentäviisi Twitter-viestipalvelun kautta julkaistua julkaisua eli tviittiä. Kultakin puoluejohtajalta on valikoitunut viisi julkaisua, ja kaikki aineistoni tviitit on julkaistu Orpon hallituskauden alkamisen päivänä 20.6.2023 tai sen jälkeen. Twitter on poliittisessa keskustelussa suosittu sosiaalisen median alusta, jossa käyttäjät voivat julkaista lyhyitä tekstimuotoisia viestejä ja reagoida toistensa julkaisuihin.

Aineistoni koostuu yksinomaan tekstimuotoisesta ja suomenkielisestä sisällöstä, joskin osa aineistoni julkaisuista sisältää myös kuvia, symboleita ja muuta kuin suomenkielistä tekstiä. Näissä tapauksissa analyysini kohteeksi päätyy vain se osa julkaisusta, joka on kriteerieni mukaan suomenkielistä ja tekstimuotoista. Tämän rajauksen olen tehnyt resursseihin liittyvistä syistä estääkseni tutkielmani liiallisen laajenemisen.

Vastaan tutkielmassani kolmeen tutkimuskysymykseen: 1) Miten paatos ja logos ilmenevät puoluejohtajien tviiteissä? 2) Millaista eetosta puoluejohtajat luovat itselleen? 3) Mistä diskursseista eetosta ammennetaan? Lähestyn tutkimuskysymyksiäni retoriikan analyysin sekä retorisen diskurssianalyysin keinoin, joita yhdistän soveltuvissa määrin analyysiluvussa. Retoriikan analyysi ja retorinen diskurssianalyysi ovat menetelminä lähellä toisiaan, minkä vuoksi niiden yhtäaikainen käyttö on menetelmällisesti luontevaa. Lisäksi retoriikka ja diskurssit liittyvät voimakkaasti toisiinsa myös ilmiönä, mikä alun perin ohjaa minut tarkastelemaan diskursseja osana retoriikkaa käsittelevää tutkielmaani.

Tutkimukseni keskittyy tarkastelemaan aineistossani merkittävänä korostuvia sanavalintoja ja ilmaisutapoja, joilla puhuja luo joko paatosta, eetosta tai logosta retoriikkaansa. Käsittelen aineistoni paatoksessa esiin nousevia ilmaisuja, joilla viestitään puhujan sosiaalisia ja emotionaalisia kokemuksia. Logoksen analyysissä käsittelen argumentointia, jolla puhuja tekee retoriikkansa näennäisesti välttämättömäksi. Lopuksi eetoksen analyysissä nostan tarkasteluun henkilökuvan ominaisuuksia sekä diskursseja, joilla puhuja vakiinnuttaa asemaansa suhteessa toisiin puhujiin.

Tutkielmani aiheen tekee tärkeäksi sen yhteiskunnallisuus ja ajattomuus, minkä lisäksi tutkielmani lisää lingvistiikan ja vielä erityisesti fennistiikan osallistumista retoriikan tutkimukseen. Retoriikan tutkimuksella on vahvat perinteet politiikan tutkimuksessa, kirjallisuustieteissä ja sosiologiassa, mutta lingvistinen näkökulma on toistaiseksi ollut marginaalinen.

Avainsanat: Retoriikka, puoluepolitiikka, Twitter, diskurssi, retorinen diskurssianalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 Johdanto	1
2 Tutkimuskysymykset ja aineisto	2
2.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	2
2.2 Aineiston kuvaus	2
3 Teoreettinen viitekehys	4
3.1 Retoriikka	4
3.1.1 Logos, eetos ja paatos	4
3.1.2 Retoriikan laajempi rakenne sekä lajit	6
3.2 Retorinen diskurssianalyysi.....	7
4 Menetelmät	9
5 Analyysi	10
5.1 Paatos – Tunteisiin vetoava retoriikka	10
5.1.1 Paheksunta	10
5.1.2 Viattoman uhrin trooppi	13
5.1.3 Pelon kylväminen, rohkeuden valaminen	14
5.1.4 Iva	17
5.2 Logos – Järkeen vetoaminen	20
5.2.1 Hiljainen premissi – entymeemaattinen argumentaatio	20
5.2.2 Hiljainen johtopäätös	22
5.3 Eetos – Puhujan kuvan rakentaminen	23
5.3.1 Poliittinen status: kontaktit ja kokemus	24
5.3.2 Järkevä ja eettinen toimija	25
5.3.3 Etäisyys ja eetos	26
5.3.4 Oikeisto- ja vasemmistodiskurssit	28
5.3.5 Ihmisoikeusdiskurssi	29
5.3.6 Isänmaadiskurssi	31
6 Päätäntö	33
Lähteet	35

1 JOHDANTO

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen retoriikkaa, jota eduskuntapuolueiden puheenjohtajat käyttävät viestipalvelu Twitterissä julkaisemissaan kirjoituksissa. Suuret uutismediat, kuten Helsingin Sanomat sekä Yle, ovat kevään 2023 eduskuntavaaleja edeltäneestä vaalikampanja-ajasta lähtien enenevässä määrin julkaisseet kannanottoja sekä analyysyjä, joissa arvioidaan suomalaisen poliittisen kentän ja samalla politiikassa käytetyn retoriikan polarisoituvan. Retoriikkaa tarkastelemalla poliittiseen kielenkäyttöön voidaan suhtautua kriittisesti, ja niinpä retoriikan analyysi on olennaisessa asemassa, kun tahdotaan hahmottaa poliitikkojen viestimiä tavoitteita ja arvoja.

Retoriikan tutkimusta voidaan perustella poliittisen keskustelun läpinäkyvyydellä ja sitä kautta jopa demokratian edulla: purkamalla retoriikka osiin saadaan kaikki puheenvuorot asetettua samalle tasolle, jolla vertailuun jää tasapuolisesti kunkin puheenvuoron niin kutsutut todelliset pyrkimykset ja väitteet. Teorian tasolla edustuksellinen demokratia toteutuu aidoimmassa muodossaan, kun äänestäjät valitsevat antaa äänensä edustajaehdokkaalle tämän tavoitteiden ja arvojen perusteella, eivätkä retorilla keinoilla luodut mielikuvat pääse vaikuttamaan yleisön käsityksiin.

Lingvivististä lähtökohdista retoriikkaa on tutkittu kuitenkin varsin vähän etenkin Suomessa. Retoriikka on toki enimmäkseen kielellä tuotettua toimintaa ja siksi väistämättä kytköksissä lingvistiikkaan, mutta havaintoni perusteella valtaosan retoriikkatutkimuksesta on tehnyt tutkija, jonka tausta on esimerkiksi sosiologiassa, kirjallisuustieteissä tai politiikan tutkimuksessa. Haluan tähän aihepiiriin tarttumalla vahvistaa kielentutkimuksen osallistumista retoriikan tarkasteluun.

Lisäksi henkilökohtainen mielenkiintoni kielen vaikuttamismahdollisuuksia kohtaan on ohjannut minua aiheeni valintaan. Minua kiinnostaa se, miten puhuja voi kielellä tuottaa mielikuvia kuulijoissaan ja siten ohjata toisten toimintaa tahallisesti tai tahtomattaan. Vaikuttaminen myös sitoo kielen politiikkaan ja yhteiskunnalliseen toimintaan, ja kielen monipuolisuus on tässä suhteessa minusta loputtoman kiinnostavaa. Kielen kyky välittää ajatuksia ja vaikuttaa niihin herättää mieleen kiehtovan ikuisuuskysymyksen siitä, missä määrin kieli ja ajattelu ovat yhtä ja missä määrin ne voivat toimia toisistaan riippumatta.

2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA AINEISTO

2.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkielmani tavoite on selvittää, millaista retoriikkaa puoluejohtajat käyttävät Twitter-tileillään vaikuttaakseen seuraajiinsa ja millaisina he esiintyvät yleisölleen. Lisäksi tavoitteeni on kuvailla, mitä diskursseja puhujan eetoksen rakentamisessa hyödynnetään. Tutkimuskysymykset tässä tutkielmassa ovat seuraavat:

- 1) Miten paatos ja logos ilmenevät puoluejohtajien tviiteissä?
- 2) Millaista eetosta puoluejohtajat luovat itselleen?
- 3) Mistä diskursseista eetosta ammennetaan?

2.2 Aineiston kuvaus

Tämän tutkielman aineisto on neljäkymmentäviisi (45) eduskuntapuolueiden puheenjohtajien Twitter-viestipalvelussa julkaisemaa tekstiä. Twitter on erityisesti politiikassa laajasti käytetty viestipalvelu, jonka nimi muuttui kesällä 2023 muotoon X. Käytän palvelusta kuitenkin sen vanhaa nimeä, sillä valtaosa aineistostani on julkaistu aikana, jona palvelu toimi vielä nimellä Twitter.

Sosiaalisen median kanavista tutkielmaani valikoituu juuri Twitter, sillä kaikkien vuonna 2023 valitussa eduskunnassa toimivien puolueiden puheenjohtajat ovat julkaisseet sen kautta kirjoituksiaan kuluvan eduskuntakauden aikana. Lisäksi Twitterin käyttöehdot antavat luvan sen kautta julkaistun materiaalin käyttämiseen tutkimuksessa.

Twitterissä käyttäjät julkaisevat enintään 280 merkin mittaisia viestejä, joihin muut käyttäjät voivat reagoida kommentoimalla, tykkäämällä ja jakamalla julkaisu omalla tilillään. Jälkimmäistä kutsutaan vapaasti käännettynä *uudelleenpostaamiseksi* (eng. repost). Viestiin jätetyt kommentit näkyvät allekkain viestin alapuolella, ja kommenttikentässä syntyvää vuorovaikutusta kutsutaan alustan käyttäjien kesken *langaksi* (eng. thread).

Rajatun merkkimäärän vuoksi langat ovat muodostuneet palvelussa yleiseksi tavaksi julkaista yhden viestin merkkimäärän ylittäviä asiakokonaisuuksia. Tällöin käyttäjä julkaisee tviitin, jonka perään hän julkaisee viestin loppuosan yhden tai useamman kommentin muodossa. Usein kirjoittaja numeroi lankana julkaistun viestin osat ilmaistakseen lukujärjestyksen sekä viestien kuuluminen samaan lankaan.

Tutkielmani luonteen ja laajuuden vuoksi aineistoa on ollut tarpeen rajata tiukasti. Aineistokseni olen valikoinut julkaisut, jotka on julkaistu kunkin poliitikon henkilökohtaisella Twitter-tilillä, ja jotka ovat kunkin poliitikon itsensä tuottamaa tekstimuotoista ja suomenkielistä sisältöä. Edellisessä kappaleessa kuvaillut langat huomioin yhtenä julkaisuna, sillä Twitterin käyttäjien kesken niihin suhtaudutaan kokonaisuuksina.

Rajaan aineiston ulkopuolelle kaikki linkin tai liitteen sisältävät julkaisut, paitsi niissä tapauksissa, joissa julkaisuun on liitetty ainoastaan valokuva, johon ei ole lisätty jälkepäin tekstiä. Tällöinkään en huomioi analyysissani liitettyä valokuvaa, vaan analyysin kohteeksi päätyy ainoastaan julkaisun sisältämä teksti. Sisällytän valokuvalliset julkaisut aineistooni siitä syystä, että osa poliitikoista on aineiston keruun valmistumiseen 15.9.2023 mennessä julkaisut vähimmillään vain yhden pelkkää tekstiä sisältävän julkaisun, ja aineisto olisi näin pitänyt rajata ainoastaan yhteen julkaisuun poliitikkoa kohden. Pidän sellaista aineiston kokoa kuitenkin tutkielmani tavoitteisiin nähden liian suppeana. Kuitenkin mainitsen valokuvan ja sen keskeisen sisällön analyysissäni, jos sillä on analyysin ymmärrettävyyden kanssa ratkaiseva vaikutus. Muutoin en mainitse julkaisujen mahdollisia kuvituskuvia. Julkaisun sisältäessä muuta kuin suomen kieltä huomioin analyysissä vain suomenkieliset kohdat. Mahdollisia emojiä tai muita symboleita en huomioi. Julkaisut, joissa valtaosa tekstistä on lainausmerkein merkittyä sitaattia tai muuta kuin suomen kieltä, jätän aineiston ulkopuolelle.

Vuonna 2023 valitussa eduskunnassa on yhdeksän puoluetta, ja jokaisen niistä puheenjohtajalta olen valinnut viisi julkaisua. Aineistoni julkaisun aikaan eduskunnan 2023–2026 puoluejohtajat ovat aakkosjärjestyksessä Li Andersson (Vas.), Sari Essayah (KD), Harry Harkimo (Liik.), Anna-Maja Henriksson (RKP), Sanna Marin (SDP), Petteri Orpo (Kok.), Riikka Purra (PS), Annika Saarikko (Kesk.) ja Sofia Virta (Vihr.). Toisin sanoen kaikki aineistoni puhujat ovat olleet puheenjohtajan tehtävässä aineistoni julkaisuaikana.

Erittelemäni kriteerit täyttävät julkaisut on kerätty julkaisujärjestyksessä Orpon hallituskauden alkamisesta, 20.6.2023, alkaen. Niinpä varhaisin mahdollinen julkaisuajankohta tähän tutkielmaan osallistuville julkaisuille on 20.6.2023 kello 0.00. Jatkossa viitataan aineistoni teksteihin yksinkertaisesti *julkaisuina*.

Käytän aineistoesimerkkien yhteydessä muutamia merkintöjä, joiden selitykset ovat seuraavat:

- — Osa julkaisusta, jonka olen rajannut aineistoesimerkin ulkopuolelle.
- | Langan sisäinen tviitin vaihtuminen.
- ** Tviitin sisäinen kappaleenvaihto.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Retoriikka

Retoriikalla tarkoitetaan kielen keinoin tehtävää vaikuttamista yleisön tai kuulijan ajatteluun tai toimintaan. Klassisessa retoriikan tarkastelussa, jota tämäkin tutkielma enimmäkseen noudattaa, kyse on Aristoteleen esittelemästä retoriikan jäsennyksestä, joka on toiminut pohjana sittemmin tehdyille länsimaiselle retoriikan tutkimukselle. Aristoteleen klassisen retoriikan ytimessä on ”puhetaidon” jako kolmeen vaikuttamisen tapaan: logokseen, eetokseen ja paatokseen (Meyer 2012), jotka esittelen seuraavaksi. Niiden jälkeen esittelen vielä kaksi muuta retoriikan teoreettista jaotteluperustetta antaakseni tutkielmalleni kontekstia, mutta analyysissäni keskityn yksinomaan logoksen, eetoksen ja paatoksen tarkasteluun.

3.1.1 Logos, eetos ja paatos

Logos on läheinen käsite logiikalle, muttei tarkoita aivan samaa. Formaalilla päättelyllä tuotetun logiikan ollessa vedenpitävää ja itseään selittävää ei retorisiin kysymyksiin edes hyvin perusteltuina löydy loogisen matemaattisia vastauksia; Aristoteleskin toteaa, että retoriikan keinoin keskustellaan sellaisista asioista, joihin liittyy päteviä vaihtoehtoja. Retoriseen argumentaatioon kuuluu näin aina tietty epävarmuus ja tulkinnanvaraisuus. (Aro 1999: 19.) Vaihtoehtojen ei tarvitse olla yhtä eettisiä, käytännöllisiä tai järkeviä keskenään, jotta ne voivat olla yhtä aikaa olemassa, ja juuri näiden arvojen välisestä neuvottelusta retoriikassa on kyse. Ongelmallisuus on retoriikan ravintoa, sillä mikäli mistään ei voitaisi kiistellä, ei mitään voitaisi argumentoida tai perustella, mitä retoriikka itse asiassa on. (Meyer 2012.)

Keskeisesti logos tarkoittaa järkeen eli kognitioon perustuvaa vaikuttamista. Logoksella yleisö pyritään sitouttamaan siihen totuuteen, joka sille esitetään. (Aro 1999.) Totuus on aina luotu, rakennettu, muttei koskaan tietoisesti valehdeltu, ja retoriikassa kyse onkin siitä, että puhujan on onnistuttava rakentamaan totuus ja esittämään se yleisölle vakuuttavalla tavalla, mutta kuitenkin valehtelematta (Hühn & Meyer 2023). Käytännössä logosta ovat ne retorisen puheen osat, joissa puhuja osoittaa suoraan tai näennäisesti, mitä hän tarkoittaa (Aro 1999), eli joissa retoriikka ikään kuin sidotaan puhujan konkreettiseen todellisuuteen. Järkeen perustuvalla vakuuttamisella puhuja tulee viestineeksi paitsi sen, miksi hänen näkemyksensä on paras mahdollinen, myös sen, että on ylipäänsä olemassa muitakin toiminnan vaihtoehtoja.

Eetoksella tarkoitetaan puhujan henkilökuvaa (eng. quality of character), jonka tehtävä on käytännössä vakuuttaa yleisö siitä, että juuri äänessä olevaa puhujaa on syytä kuunnella ja että tämän puhettaan on syytä uskoa (Charteris-Black 2004). Eetoksessa on kyse tarkoituksellisista toimista, joilla puhuja rakentaa kuvaa itsestään, mutta osittain eetos syntyy myös jo ennen, kuin puhuja on ehtinyt sanoa sanaakaan (Hühn & Meyer 2023). Esimerkiksi puhujan eleet, joita on äärimmäisen vaikea suunnitella ja toteuttaa täysin kontrolloidusti, vaikuttavat puhujasta syntyvään mielikuvaan ja ensivaikutelmaan (eng. impression), joka on Hühnin & Meyerin (2023) mukaan eetoksen keskeisin ominaisuus. Yleisesti ottaen demokraattisissa yhteiskunnissa yleisö tekee päätöksen äänestää jotakuta poliittiseen asemaan pyrkivää sen perusteella, millaisen mielikuvan hän on kyseisestä henkilöstä saanut. Mielikuvaa henkilön luotettavuudesta, rehellisyydestä, moraalisuudesta sekä henkilökuvan yhtenäisyydestä ei arvioida ainoastaan henkilön puheen perusteella, vaan siinä otetaan huomioon myös esimerkiksi puhujan ulkonäkö, käyttäytyminen ja maneerit. (Charteris-Black 2004.)

Paatos tarkoittaa karkeasti esitettynä yleisön tunteisiin vetoavaa retoriikkaa, ja sen voi ajatella olevan retoriikan muodoista vanhin. Havainto siitä, että tunteiden herättäminen on osa retorista vaikuttamista, on peräisin Aristoteleen opettajalta Platonilta, joka ei pitänyt tunteisiin vetoamista riittävänä tieteellisenä eikä siitä syystä filosofisen pohdinnan arvoisena. (Hühn & Meyer 2021.) Aristoteles kuitenkin näki paatoksen kiinnostavana filosofisena kysymyksenä, joka toimii retoriikan alueella vain yhtenä kolmesta tekijästä (Meyer 2012). Paatoksen merkitys ei myöskään rajoitu yksinomaan tunteita herättävään puhutapaan, vaan laajenee tarkoittamaan hienovaraisempaa tunneyhteyden luomista yleisön kanssa (Di Carlo 2015).

Esitän näkemyksen niin kuin sen olen itse omaksunut: paatos on retoriikan se osa, jossa luodaan emotionaalinen ja sosiaalinen yhteys yleisöön ja jossa sitä kautta rakennetaan vaikuttamisen me-muut-asetelma. Käytän selvyuden vuoksi retorisen neuvottelun dynamiikasta mustavalkoisuuteen viittaavaa nimitystä *me-muut*, vaikka retoriikassa hahmottuvia toimijoita on tavallisesti useita ja erot näiden osapuolten välillä ovat usein hyvin hienovaraisia. Myöskään retorisen neuvottelun osapuolet eivät lähtökohtaisesti ole toisistaan täysin irrallisia. Kuitenkin *me-muut*-asetelma kuvaa hyvin sitä tosiseikkaa, että vaikuttamiseen pyrkivässä keskustelussa erottuu aina erillisiä toiminnan vaihtoehtoja, joista kukin osallistuja tavoittelee vain yhtä. Mikäli joku keskustelijoista tavoittelisi sekä vaihtoehtoa A että E, syntyisi uusi vaihtoehto AE, jolloin edelleen jokainen mahdollinen toimintatapa sulkee pois kaikki toiset toimintatavat.

Retoriikalla muodostetaan siis vaihtoehtoja toiminnalle, joista voidaan lopulta valita vain yksi. Tämän kautta palaan jälleen retoriikan neuvoteltavuuteen ja vaatimukseen ongelmallisuudesta, jonka aiemmin liitin retoriikkaan. Vasta kun on vaihtoehtoja tuottava aihe, josta neuvotella, on mahdollista

tuottaa mitään retoriikkaa ylipäänsä. Näin palataan myös logoksen piiriin, sillä kuvatessaan totuuksia ja konkreettista maailmaa logos sanallistaa toiminnan vaihtoehdot. Logos osoittaa neuvottelun mahdolliset suunnat, vaikka suosiikin vain yhtä ja keskittyy vain yhden kuvaamiseen. Jälleen Meyerin (2012) ajattelun mukaisesti voidaan nähdä asia toisesta suunnasta: jos olisi mahdollista toimia tai ajatella vain yhdellä tavalla, ei tätä ainoata tapaa olisi mielekästä vaivautua perustelemaan, jos kukaan edes keksisi tehdä niin.

Kuten osoitettu, logos ja paatos kytkeytyvät toisiinsa ja risteävät toisinaan, ja risteämistä tapahtuu myös muissa suhteissa kuin logoksen ja paatoksen välillä. Heracleous & Klaering (2014) kuvaa paatoksella voitavan luoda yleisössä mielikuvaa puhujan inhimillisyydestä, mikä kuulostaakin itse asiassa eetoselta. Tunteita herättämällä puhuja voi siis paitsi rakentaa yhteyttä yleisöön, myös rakentaa eetostaan.

Meyerin (2012) artikkelista päätellen Aristoteleen tarkoittaneen, että retoriikka on kokonaisuus, jossa paatos, eetos ja logos vaikuttavat aina yhdessä ja samaan aikaan. Retorisessa puheessa ei olisi siis välttämättä esiinnyttävä nimenomaan kutakin näistä alueista edustavaa osaa, eikä mikään retorisessa puheessa esiintyvä virke tai kappale voisi puhtaasti edustaa vain esimerkiksi logosta. Logos, eetos ja paatos ovatkin itse asiassa toisiaan tukevia retoriikan alueita (Waddell 1990). Loppujen lopuksi retoriikassa kaikki kietoutuu yhteen, ja logos, eetos ja paatos erottuvat näkökulmina, jotka – kuten retoriikka itse – eivät ole ehdottomia.

3.1.2 Retoriikan laajempi rakenne sekä lajit

Jako logokseen, eetokseen ja paatokseen ei ole ainoa tapa pilkkoa klassisen retoriikan perinnettä osiin. Kennedyn (2009) mukaan klassiseen retoriikkaan liittyy olennaisesti kolme laajempaa elementtiä, joista edellä kuvatut muodostavat vasta ensimmäisen osan. Ensimmäisestä elementistä Kennedy käyttää nimitystä *inventio* (eng. invention), joka on retoriikan kivijalka ja koostuu nimenomaan logoksesta, eetoksesta ja paatoksesta. Sen lisäksi retoriikassa vaikuttavat yhtä lailla merkittävästi retorisen puheen tai tekstin asettelu (eng. arrangement) sekä puheen tai tekstin tyyli (eng. style). (Kennedy 2009: 4–7.) Charteris-Black (2004: 4) käyttää inventiosta, asettelusta ja tyylistä – tässä järjestyksessä – termejä *heuresis*, *taxis* ja *lexis*.

Vielä tämän jaottelun ulkopuolella vallitsee kolme kategoriaa, joihin invention, asettelun ja tyylin muodostama kokonainen retoriikka voidaan sijoittaa. Kyse on Aristoteleen nimeämistä retoriikan lajeista, ja ne eroavat toisistaan siinä, mikä on kulloinkin yleisöltä odotettu vastaus tai reaktio. Oikeudellisessa (eng. judicial) retoriikassa yleisön odotetaan muodostavan mielipide jostakin

menneestä tapahtumasta. Neuvottelullisessa (eng. deliberative) retoriikassa puolestaan yleisöä ohjataan tekemään päätös tulevasta toiminnasta. Kolmas retoriikan laji on demonstratiivinen (eng. demonstrative) retoriikka, jossa yleisöltä ei odoteta varsinaisesti näkyvää tai kuuluvaa reaktiota, vaan sitä ohjataan ensisijaisesti kehittämään ajatteluaan tai mielipiteitään puhujan toivomaan suuntaan. (Kennedy 2009: 4.) Oman aineistoni retoriikka on enimmäkseen näistä viimeisintä. Oikeudellisesta, neuvottelullisesta ja demonstratiivisesta retoriikasta Charteris-Black (2004: 4) käyttää termejä *genus deliberativum*, *genus iudicium* ja *genus demonstrativum*.

3.2 Retorinen diskurssianalyysi

Retoriikan pyrkimys on saada aikaan muutosta yleisössä, ja tässä suhteessa diskurssit ovat retoriikalle läheinen käsite. Alun perin jo Aristoteles opetti retoriikassa olevan kyse ennen kaikkea diskursseista, jotka syntyvät eritoten retoriikan logoksesta (Meyer 2012). Diskursseilla tarkoitetaan keskustelun tapoja, joilla viestitään tietyn aiheen ympärillä koettuja asenteita ja oletuksia, ja jotka samanaikaisesti rakentavat ja muokkaavat koettua todellisuutta. Pietikäinen & Mäntynen (2019) kuvailevat diskurssien olevan ”kiteytyneitä, tietyistä näkökulmasta rakennettuja merkityksellistämisen käytänteitä, jotka muokkaavat järjestelmällisesti nimeämiään kohteita”. Esimerkiksi tapa, jolla ilmastonmuutoksesta keskustellaan, sisältää oletuksia muun muassa siitä, kuinka vakava ilmaston tilanne on, tapahtuuko ilmastonmuutosta ylipäätään ja miten yksittäisen henkilön tulisi siihen reagoida. Näitä oletuksiaan viestimällä puhuja vahvistaa ja kehittää omaa suhtautumistaan ilmastonmuutokseen, muokkaa jossain määrin yleisönsä käsityksiä ja vaikuttaa siihen, millaisia diskursseja ilmastonmuutoksesta yleisesti käydään.

Oman ilmastonmuutosesimerkkini mukaisesti diskurssit vahvistavat ihmisten ajattelutapoja, joiden muuttuessa myös ihmisten toiminta muuttuu (Komulainen, Mertaniemi, Lunkka, Jansson, Meriläinen, Wiik & Suhonen 2019: 399). Komulaisen ym. (2019) mukaan diskursseilla tavoitellaan muutosta siinä, miten asioista puhutaan. Nähdäkseni tällainen piirre perustuu yksinkertaisesti siihen, että tuottamalla yhden diskurssin mukaista puhetta puhuja tarjoaa yleisölleen mahdollisuutta olla puhujan kanssa yhtä mieltä.

Komulainen ym. (2019) kuvaavat retoriikan toimivan diskurssien ja vaikuttamisen välissä: retoriikka tarkoittaa niitä keinoja, joilla yleisö pyritään sitouttamaan haluttuun diskurssiin. Retorinen diskurssianalyysi on erityisesti diskurssien muutosta tavoittelevaan ominaisuuteen keskittyvää tutkimusta, ja siinä huomioidaan retoriikan ja diskurssien yhtäaikainen vaikutus. Diskursseissa ilmenevää retoriikkaa voi toimivasti analysoida myös pelkän retoriikan analyysin keinoin, mutta

retorisessa diskurssianalyysissä huomioon otetaan myös diskurssien vaikutus yleisön vakuuttamisessa. (Komulainen ym. 2019.) Toisesta näkökulmasta Aristoteleen käsityksen mukaisesti diskurssit ovat samaa todellisuutta, jota retoriikassa kuvataan logoksen kautta (Meyer 2012). Joka tapauksessa kummassakin, sekä retoriikan logoksessa että diskursseissa, on kyse todellisuuden luomisesta ja välittämisestä.

4 MENETELMÄT

Tutkielmassani retoriikan analyysi toimii merkittävimmissä asemassa, sillä se vastaa suurimpaan mielenkiintoni siitä, miten aineistoni puhujat lähestyvät yleisöään ja miten heitä kutsutaan ajattelemaan kunkin puhujan toivomalla tavalla. Kuitenkin sivuan eetoksen tarkastelussa myös retorista diskurssianalyysia, joka on eräs diskurssianalyysin alalaji, sillä luvussa 3.2. kuvatulla tavalla diskurssit voivat toimia osana retoriikkaa, mikä ilmenee myös omassa aineistossani. Niinpä käytän tutkielmassani retoriikan analyysin ja retorisen diskurssianalyysin yhdistelmää siten, että retoriikan analyysi kattaa lähes koko tutkielman, mutta diskurssianalyysi nousee esille viimeisessä analyysiluvussa tuoden keskusteluun aineistoni väliset ja ulkopuoliset asenteet ja oletukset.

Retoriikan analyysin perinteeseen kuuluu termien puhuja ja yleisö käyttö. Tämän tutkielman aineiston kohdalla puhujia ovat puoluejohtajat, joiden kirjoituksia analysoidaan. Yleisöä sen sijaan ovat kaikki, jotka tekstin lukevat. Vaikka kyseessä ovat sosiaalisen median kautta julkaistut kirjoitukset, jotka kuka hyvänsä voi lukea, pysyn oletuksessa, että ensisijaisesti kukin puhuja on kohdentanut tekstinsä seuraajakunnalleen, joka koostuu yleisesti ottaen puhujan kanssa samanmielisistä ja politiikkaa seuraavista henkilöistä.

Käytännöllisesti kuvaillen toteutan tämän tutkielmani tarkastelemalla aineistossani ilmeneviä sanavalintoja sekä ilmaisuja, jotka rakentavat aineistoni retoriikkaa, ja sijoittamalla ne klassisen retoriikan tarjoamaan kenttään. Keskityn nimenomaan sanavalintoihin ja muutaman sanan muodostamiin ilmaisiin, sillä ne nousevat aineistostani esiin runsaana retoriikan tuottamisen väylänä. Tämä johtuu luultavasti siitä, että aineistoni on julkaistu lyhytsanaiseen ilmaisuun kannustavassa Twitterissä, jossa sanavalinnat korostuvat ilmaisun kannalta erittäin merkityksellisinä. Sivuan analyysissäni kuitenkin myös joitain lausetasolla syntyviä retorisia kokonaisuuksia, joskin ne jäävät analyysissäni sivuosaan.

Retoriikan analyysillä ei ole tarkasti määräytynyttä tutkimuksen menetelmän suhteen, kuten ei ole diskurssianalyysillakaan. Taylor (2013) kuvaa diskurssianalyysin viittaavan tutkimusasetelmaan, jossa kielellistä ainesta, kuten puhetta tai kirjoitettua tekstiä, tarkastellaan todisteena jostakin ilmiöstä. Kumpaankaan ei liity mitään tiettyä valmista perinnettä tutkimusmenetelmään liittyen, vaan diskursseja ja retoriikkaa tutkitaan hyvin monista suunnista käsin ja monin keinoin. Tämän vuoksi tutkimusotteen näennäinen vaihtuminen analyysiosion kolmanneksi viimeisen alaluvun kohdalla ei käytännössä vaikuta analyysin tekemiseen. Kyse on vain tarkastelun kohteen vaihtumisesta.

5 ANALYYSI

5.1 Paatos – Tunteisiin vetoava retoriikka

Paatoksen osalta nostan käsittelyyn aineistoni määrällisesti yleisimpiä tunteisiin vetoamisen keinoja, joista kaikkein merkittävimpänä aineistossani korostuvat erilaiset paheksuntaa viestivät ilmaisut. Paheksunnan jälkeen käsittelen viattoman uhrin trooppia, jolla tarkoitan aineistossani ilmenevää vetoamista puhujan hyveellisyyteen ja vastapuolen pahansuopuuteen, joka aiheuttaa puhujassa ja tämän lähiryhmässä tarpeetonta kiusaa mutta jonka puhuja kuitenkin urheudellaan kestää. Trooppi on arkkityyppiä vastaava käsite, joka tarkoittaa tarinassa ilmenevää henkilöahmoa, jonka motiivit, luonteenpiirteet ja suhde toisiin henkilöahmoihin on useissa tarinoissa toistuva klisee (Block 2022). Tunnettu viaton uhri on esimerkiksi Lumikki, joka ei ansaitse huonoa kohteluaan, mutta joka hyveellisyytensä vuoksi säilyttää ilonsa ja toimintakykynsä huonoissakin olosuhteissa.

Viattoman uhrin troopin jälkeen käsittelen yleisön vakuuttamista pelon ja rohkeuden kautta. Tässä paatoksen keinossa on kyse yleisön vakuuttamisesta siitä, että tulevaisuus on uhkaava, mutta siihen voidaan vielä vaikuttaa. Lopuksi käsittelen ivallista huumoria, jota aineistossani esiintyy runsaasti, ja joka on analysoimistani paatoksen lajeista ainoa huumorin muoto.

5.1.1 Paheksunta

Erilaisia esimerkkejä paheksuvista ilmauksista löytyy aineistostani lukuisia. Tyypillisiä ovat sanavalinnat, joilla implikoidaan paheksuttavia merkityksiä jonkin poliittisen toimijan toiminnassa, mutta myös lause- ja virketasolla näitä merkityksiä tuotetaan.

- (1) Hyvin toimeentulevia ei osallisteta valtiontalouden tasapainottamiseen hallituksen ohjelmassa lainkaan. Yli 100 000 euroa tienaavia suomalaisia **palkitaan** solidaarisuusveron ylärajan nostolla ja sijoittajien veroedut paranevat. **Verovälttelyyn** ei puututa millään tavalla. (Andersson, 21.6.2023)
- (2) Ja [hallitus] valitsi jättää pois talouden tasapainotuksen keinovalikoimasta kunnianhimon esimerkiksi haitallisten yritystukiviidakon karsimisen. (Virta, 21.6.2023)
- (3) Vasemmisto-oppositio väittää kantavansa huolta julkisesta taloudesta. Höpsistä. Mikäli opposition puolueet olisivat vallassa, velkarahalla toteutettava **ralli** jatkuisi. (Purra, 21.6.2023)

Esimerkeissä 1–3 on löydettävissä yksittäisen sanan merkityksellä muodostettua paheksuntaa. Esimerkissä 1 sana *verovälttely*, ja eritoten sen sisältämä *välttely*-osa, ohjaa yleisön assosiaation johonkin epämiellyttävään, epäluotettavaan ja jopa vastuuttomaan, sillä *välttely* sisältää merkityksen, että on jokin asia, joka pyrkii nousemaan esiin, mutta välttelevä toimija pyrkii olemaan kohtaamatta

sitä. Sanasta *verovälttely* voidaan ymmärtää puhujan tarkoittavan, että mahdollisimman vähäinen verojen maksaminen on paheksuttavaa ja vastuutonta. Etenkin, kun Andersson käyttää siihen liittyen sanaa *puuttua*, joka viestii, että kyse on jostakin sellaisesta haitallisesta tai ilkkurisesta toiminnasta, jota hallituksen pitäisi hallitusohjelmallaan hillitä, tai joka sen tulisi pyrkiä estämään kokonaan.

Samassa esimerkissä esiintyvä sana *palkita* on niin ikään paheksuva sävyllään, vaikka kontekstista irrallaan sen merkitykseen liittykin myönteinen konnotaatio. Andersson käyttää sanaa sellaisessa yhteydessä, jossa hän kritisoi hallituksen suunnitelmaa olla koskematta hyvin toimeentulevien rahoihin. Konteksti tässä esimerkissä on, että hallitus on suunnitellut leikkauksia valtion myöntämiin taloudellisiin tukiin, joita pienituloiset hyödyntävät. *Palkitsemisella* Andersson ironisoi hallituksen suhtautumista hyvätuloiseen väestönosaan vihjaten, että hallitus suosii ja jopa palvelee hyvätulaisia, kun pienituloisiin se suhtautuu kylmästi. Andersson tarkoittanee, että hallitus pitää hyvätuloisuutta palkitsemisen arvoisena hyveenä itsessään ja hyvätuloisen henkilön omana ansiona, sillä 'palkitseminen' viittaa aktiiviseen saavuttamiseen, jonka seurauksena palkinto saadaan.

Vastaavasti esimerkeissä 2 ja 3 lihavoidut sanat ovat itsessään paljonpuhuvia paheksuvia kannanottoja. Kuvaileva sanasto toimii antamissani esimerkeissä portteina, jotka johdattavat ajatuksen itse julkaisun tekstitasolta syvemmälle puhujan ajatusmaailmaan. Muodostaessaan yhdyssanan *yritystukiviidakko* Virta kuvailee yritystukia käsittelevää lainsäädäntöä sekavaksi ja epämääräisen tiheäksi – jälkimmäinen attribuutti ei välttämättä nouse vielä pelkästä *viidakko*-sanasta, vaan vasta Virran käyttäessä *karsia*-sanaa sen yhteydessä. Negatiivisten attribuuttien liittäminen yritystukien kokoelmaan on eittämättä kritiikkiä valtion myöntämiä tukia kohtaan, vaikka esimerkissä 2 Virran huomio ei olekaan yritystuissa vaan hallitusohjelmassa. Samaan tapaan esimerkissä 3 sana *ralli* kuvaa Purran näkemystä siitä, että edeltäneellä hallituskaudella tehty politiikka on ollut holtitonta ja harkitsematonta. Näin monitasoisetkin poliittiset kannanotot välittyvät julkaisuissa yksittäisinä sanoina, ja julkaisut kokonaisuuksina laajenevat tarkoittamaan kovin paljon pintaansa moniulotteisempia merkityksiä.

Kuvatulla tavalla aineistossani toistuvat paheksuntaa viestivät sanat, jotka laajentavat käsittelemieni julkaisuiden merkityksiä syvemmiksi kuin julkaisuiden ensisijaiset sisällöt. Paheksuva sana kantaa negatiivista konnotaatiotaan joko yleisesti tai viimeistään kontekstissa, kun sen ympärille rakennetaan paheksuvaa merkitystä korostava virke. Kuitenkin väitän, että vaikka esimerkeissä 1–3 paheksuvat sanat vahvistavat merkityksensä vasta osana virkettä, on virkkeiden paheksuva sävy silti voimakkaimmin kytköksissä näihin sanoihin. Kriittisten sanojen vaihtuessa muiksi voisi koko paheksuva sävy kadota tyystin.

Myös yksittäisiä sanoja laajempia ilmaisuja käytetään aineistossani paheksuvan suhtautumisen viestimiseen. Tartun esimerkin 2 ilmaisuun *jättää kunnianhimo pois keinovalikoimasta*, jonka pilkon kahteen osaan käsittelyä varten. *Keinovalikoima* kuvaa Virran näkemystä, että keinoja valtiontalouden tasapainottamiseen on useita. *Valikoima* viittaa tavallisesti tilanteeseen, jossa valinnan varaa on paljon, vaikkei tokikaan aina, voidaanhan myös valikoimaa kuvata huonoksi. Ottamatta kantaa valikoiman laajuuteen kyseisen sanan käyttö viestii voimakkaasti, että vaihtoehtoja on useampi kuin yksi tai kaksi.

Kun Virta kuvaa, että valikoimasta *jätetään pois kunnianhimo*, tulkitsen hänen epäilemättä tarkoittavan, että hallitusohjelmaan valitut keinot talouden tasapainottamiseksi eivät ole riittävän vaikuttavia, ja että kyseistä ilmaisua seuraava *yritystukiviidakon karsiminen* -ilmaus kuvaa Virran esimerkkiä vaikuttavasta, kunnianhimoisesta taloustoimesta. Kunnianhimo on vapaasti selitettynä uskallusta tarttua haasteisiin sekä luottamusta omaan toimintaan niiden saavuttamisessa. Siihen liitetään usein hyveellinen ja ihailtava konnotaatio, mikä erityisesti korostuu poliittisessa yhteydessä. Kun Virta käyttää kunnianhimon pois jättämisen yhteydessä verbiä *valita*, joka viittaa harkittuun päätöksentekoon, kritiikki voimistuu tarkoittamaan, että hallitusohjelma ei ole ainoastaan kunnianhimoton ja siten lattea, vaan hallitus on myös valinnut monista vaihtoehdoista rakentaa sen niin. Virta vihjaa, että hallitus on tehnyt päätöksen toimia kunnianhimottomasti, vaikka sillä olisi ollut mahdollisuus valita myös toisin.

- (4) Kokoomus ja Kristillisdemokraatit osoittivat tänään, miten vähän painoarvoa he antavat näille huolille, ja niille arvoille, joiden takana he väittävät seisovansa. Rasismien yleistyminen ei olisi mahdollista ilman näiden puolueiden myötävaikutusta. (Andersson, 28.6.2023)
- (5) Kysymyksiin vastaamisen sijasta hallituspuolueet puhuvat opposition vaikeroinnista, punavihreiden ulinasta, jne. Tämäkö on se tapa, jolla hallituksessa suhtaudutaan suomalaisten perheiden ja matalapalkkaisten työntekijöiden huoleen ja ahdinkoon? (Andersson, 27.6.2023)
- (6) SDP kertoi ennen vaaleja, ettemme menisi hallitukseen PS:n kanssa, koska ihmiskäsityksemme, arvomme ja tavoitteemme ovat liian kaukana toisistaan. Tätä paheksuttiin. Ehkä nyt ymmärrystä on enemmän. Mikään puolueesta viime viikkoina esiin tullut ei ole ollut uutta tai yllättävää. | Hallituksen on irtisanouduttava suoraan ja yksiselitteisesti rasismista, vihapuheesta ja väkivallasta. Jokainen ihminen on arvokas ja ihmisarvo on jakamaton. Jokaisella on oikeus elää turvassa taustastaan riippumatta. (Marin, 11.7.2023)
- (7) Purran esityksissä velka ja alijäämä eivät kuitenkaan aiemmasta juuri vähene. | On väärin tasapainottaa taloutta sosiaali- ja terveyspalveluista leikkaamalla ja lähipalveluja keskittämällä. Purran esityksissä hyvinvointialueiden päättäjät laitetaan tekemään palvelujen karsiminen. (Saarikko, 25.8.2023)

Esimerkissä 2 käsitellyn Virran ilmaisun lisäksi sanatasoa laajemmassa kuvassa ilmenevä paheksunta on aineistossani esimerkkien 4–7 mukaista. Se kumpuaa monessa tilanteessa eettisistä periaatteista, joita paheksuntaa osoittava osapuoli ei havaitse noudatettavan jossakin poliittisessa

toiminnassa. Merkille pantavaa on, että kaikki poliitikot, joiden julkaisuissa havaitsin paheksuvaa sävyä, edustavat Orpon hallituskaudella oppositiopuolueita. Hallituksen sisältä paheksuntaa ei juuri kuulu, mikä herättää kiinnostavan kysymyksen jatkotutkimukselle: muuttuuko puolueiden ja puoluejohtajien viestinnässä kuuluva paheksunta tai kritiikki yleisesti merkittävästi, kun puolue siirtyy hallitusrajan puolelta toiselle?

5.1.2 Viattoman uhrin trooppi

Toisinaan aineistossani tulee esille puhujan oma mielipaha ja siten herkkyys ja haavoittuvuus. Näissä tilanteissa katson, että puhuja on joko pettynyt johonkin poliittiseen toimijaan tai loukkaantunut jonkin toimijan toiminnasta, ja se tunne, jota yleisössä tahdotaan herätellä, on oikeudentunto.

Ero edellisessä aluvussa käsiteltyyn paheksunnan ilmaisemiseen on puhujan suhde negatiivisia tunteita herättävään asiaan tai aihepiiriin. Paheksuntaan liittyy oletusarvoisesti eräänlainen puhujan ylemmydentunto ja alaspäin katsominen, joka joko vahvistaa puhujan voiman tunnetta tai ei ainakaan vähennä sitä. Henkilö, joka esittää paheksuntaa, sijoittaa itsensä paheksuttavan henkilön ja keskusteltavan aiheen yläpuolelle ja kokee oman toimintansa vaikuttavana. Sen sijaan sellaisia tunteita kuin pettymystä, huolta, loukkaantuneisuutta tai turhautumista ilmaiseva henkilö on aina jossain määrin haavoittuvassa ja siten alisteisessa asemassa suhteessa siihen aiheeseen ja niihin henkilöihin, jotka aiheuttavat nämä tunteet.

Itsensä sijoittamista haavoittuvaan asemaan käytetään aineistossani paatoksen keinona, jolla puhuja rakentaa itsestään ja puolueestaan kuvaa ikään kuin viattomana uhrina. Puhuja, joka kuvaa oikeellisuuttaan mutta kyvyttömyyttään korjata havaitsemaansa vääryyttä, johon hänen on sopeuduttava, on omiaan herättämään yleisössä paitsi myötätuntoa puhujaa kohtaan myös turhautumista puhujan ”sortajaa” kohtaan. Tokikaan kyse ei tosiasiaa ole yksisuuntaisesta sorrosta tai ilkeydestä vaan poliitikkojen keskinäisestä valtapelistä, mutta esittämällä itsensä hahmona, jolla on vain rajallisesti kykyjä edistää ”oikeuden” toteutumista politiikassa, puhuja saa tuekseen vahvasti länsimaiseen yhteiskuntaan juurtuneen troopin viattomasta mutta vääryyttä kokevasta sankarista.

Tällä alueella paatos sekoittuu pitkälti eetoksen kanssa yhteen ja toisin päin, eikä viattoman uhrin kaltaista trooppia voi analysoida mainitsematta kumpaakin. Esimerkissä 8 tämä näkyy suhteellisen hienovaraisesti ja esimerkissä 9 jopa räikeän korostuneesti. Marin, jonka kirjoittamasta julkaisusta esimerkki 8 on peräisin, kirjoittaa, että hänen yksityiselämäänsä käsittelevä uutisointi ”on tuntunut kohtuuttomalta ja täysin ylimitoitetulta” mutta ettei hän ole pääministerinä ollessaan tahtonut osoittaa lehdistölle kritiikkiä tämän toiminnasta. Marin toisin sanoen kertoo, että on joutanut omista

rajoistaan ja poistunut mukavuusalueeltaan toimiakseen vastuullisena pääministerinä, millä hän tokikin viittaa lehdistönvapauteen, joka on demokraattisen valtion tärkeä rakennuspalikka, ja jota pääministerin kuuluu Suomen kaltaisessa valtiossa kunnioittaa. Marin viestii eetostaan, johon kuuluu lehdistönvapauden asettaminen oman edun edelle, mikä on eetoksen lisäksi myös yleisön myötätunnon tunteita herättävää paatosta.

- (8) En ole pääministerin roolissa kommentoinut tai arvostellut lehdistöä yksityiselämänäni liittyvästä uutisoinnista vaikka se on tuntunut kohtuuttomalta ja täysin ylimitoitetulta. | Eilen oli viimeinen työpäiväni pääministerinä ja olisi mielestäni kohtuullista, ettei yksityiselämäni piiriin kuuluvia asioita enää käsiteltäisi julkisuudessa vastaavalla tavalla. (Marin, 21.6.2023)
- (9) Tietenkään, sillä niille mikään ei riitä. Demokraattisesti valittu ja kaiken lain mukaan toimiva puolue PS ei voi saada näiden puolueiden ja tohojen hyväksyntää. (Purra, 27.6.2023)
- (10) Minun mielestäni pienipalkkaiset työntekijät ja suomalaiset perheet ovat ansainneet Purralta ja hallitukselta selkeitä vastauksia siitä miksi he hylkäsivät omat vaalilupauksensa ja satuttavat ihmisiä leikkauksillaan. (Andersson, 27.6.2023)

Esimerkissä 9 kiinnostavaa on, että siinä loukkaantuminen korostuu niin karikatyyrimaisesti, että katson loukkaantuneisuuden olevan kyseisessä julkaisussa enemmänkin performanssi kuin todellinen tunne. Sen funktio on kuitenkin sama. Puhuja, tässä tilanteessa Purra, pyrkii näyttävällä tavalla tuomaan huomion alaiseksi, että hänen poliittinen vastapuolensa toimii epäoikeudenmukaisesti ja epäjohtonmukaisesti. Purra esittää perussuomalaisen puolueen jäsenet sortoa kärsivinä uhreina, jotka pelaavat muiden kanssa yhteisillä säännöillä, mutta saavat osakseen vain huonoa kohtelua ja arvostelua.

Viattoman uhrin trooppi on henkilöhahmojen klisee, josta aineistossani ammennetaan paatoksellista retoriikkaa varsin paljon. Valtaosin se on esimerkkien 8 ja 9 mukaista puhujan itsensä kautta sympatian hakemista, mutta harvemmin myös esimerkin 10 mukaista yleisön omaan oikeuteen vetoamista. Andersson vaatii esimerkissä 10 oikeutta muille kuin itselleen siten, ettei lainkaan liitä itseään osaksi ”viatonta uhria” mikä on aineistossani harvinaista. Siinäkin vaikuttaa silti sama ilmiö kuin esimerkeissä 8 ja 9. Kautta aineistoni yleisölle esitetään sympatiaa herättävää asetelmaa, jossa puhuja on systemaattisesti hyveellinen ja poliittinen vastapuoli epäoikeudenmukainen.

5.1.3 Pelon kylväminen, rohkeuden valaminen

Herättämällä pelkoa poliittista ”vastapuolta” ja sen rakentamaa tulevaisuutta kohtaan puhuja vahvistaa omien kannattajiensa emotionaalista sitoutumista itseensä. Pelko, tai kenties varautuneisuus on parempi sana, saa ihmiset hakemaan paikkaansa jostakin turvalliseksi

kokemastaan. Jos puhuja kuvaa vastapuolen epävakaaksi ja turvattomaksi, tekee hän oletusarvoisesti itsestään vakaamman ja turvallisemman vaihtoehdon, jolloin hänen tukemisensa alkaa hänen kannattajistaan tuntua entistä varmemmalta. Näin ainakin periaatteessa.

- (11) Edessä on siis kylmää kyytiä monille suomalaisille ja lisää eriarvoisuutta. Nyt onkin aika niiden suomalaisten, jotka kannattavat hyvinvointivaltion säilyttämistä, korottaa ääntään ja tulla mukaan sanomaan, että tämä ei käy. Yhdessä meissä on voimaa! (Andersson, 21.6.2023)
- (12) Suomen menestyminen tulevaisuudessa perustuu edelläkävijyyteen vihreässä siirtymässä. ** Tämä puolestaan perustuu osaavaan työvoimaan ja yritysten ennakoitavaan toimintaympäristöön. ** Näiltä osin hallitusohjelma ei anna riittäviä vastauksia. (Virta, 21.6.2023)
- (13) Perussuomalaisten kentälle haluan sanoa, että elämä ja politiikka eivät aina ole reiluja. ** Jatketaan työtä yhdessä. Tärkeintä on korjata maamme ongelmia ja antaa Suomelle toivoa. Kiitos teille kaikille (Purra, 30.6.2023)

Esimerkeissä 11 ja 12 korostuu huolestuttavan tulevaisuuden kuvaaminen, ja sitä kautta niissä välillisesti kehoitetaan yleisöä suhtautumaan varauksella puhujan osoittamaan ihmisryhmään tai ajattelutapaan. Andersson kuvaa tulevaisuutta suoraan *edessä on* -rakenteen kautta, mikä ei jätä yleisölle tulkinnanvaraa Anderssonin tarkoituspäristä. Virta sen sijaan jättää yleisölleen kevyttä päätelmien tekoa kuvatessaan, että hallitus ei vastaa niihin kysymyksiin, jotka edesauttaisivat Suomen ”menestymistä tulevaisuudessa”. Esimerkissä 13 puolestaan varautuneisuuteen kehottaminen tehdään kuvaamalla poliittisen ympäristön nykyistä luonnetta, joka on Purran mielestä taipuvainen aiheuttamaan pettymyksiä ja epäoikeudenmukaisuutta.

Kaikissa kolmessa esimerkissä 11–13 on varoittelun ja pelottelun tuottama jännittynyt ja odottava tunnelma, ikään kuin niissä valmisteltaisiin yleisöä kuvainnolliseen taisteluun. Kuitenkin samaan aikaan niissä on nostattavaa luottavaisuutta ja rohkeutta, joka kamppailee negatiivisen jännityksen kanssa huomiosta. Esimerkissä 12 tämä optimismisuus on varsin hienovaraista, ja siksi pidän Virran julkaisua näistä esimerkeistä kaikkein vähiten rohkaisevana ja eniten varoittavana. Kuitenkin vaivihkaa Virta aloittaa ilmaisunsa väittämällä siitä, mihin Suomen menestyminen tulevaisuudessa perustuu, minkä sanominen sisältää presupposition, että Suomi tulee Virran mainitsemien tekijöiden ansiosta menestymään. Vaikka Virta kiinnittää huomionsa siihen, ettei hallitus vastaa menestyksekkään tulevaisuuden kannalta olennaisiin kysymyksiin, hän rakentaa virkkeensä sen väitteen ympärille, että tulevaisuus on Suomelle joka tapauksessa valoisa – nykyinen hallitus ei vain osallistu sen rakentamiseen. Tämä on Virran kritiikkiä oppositiosta käsin hallitusta kohtaan sekä retoriikkaa, jolla hän pyrkii saamaan yleisön arvottamaan tulevaisuuteen katsomista ja kohdistamaan kannatuksensa Virtaan ja hänen johtamaansa puolueeseen.

Suomen sisäisestä päätöksenteosta keskusteltaessa aineistossani jakautuu puolueita, jotka käyttävät voimakastakin retoriikkaa itsensä puolesta ja toisia vastaan. Puheenaiheen ollessa Venäjä ja Ukrainan sota on retoriikka aineistossani aivan toisenlaista. Suhteessa Venäjän rauhattomuuteen retoriikasta katoavat puoluerajat. Kun kyse on ulkopoliitikasta, ja kun ulkopoliittisessa tilanteessa vaikuttaa Venäjän monin tavoin rauhaton tilanne sekä Ukrainan sota, retoriikassa hahmottuvat toimijat eivät ole enää puolueiden kokoisia, vaan ne ovat kokonaisia valtioita. Toki kansainvälisessä politiikassa on joka tapauksessa itsestään selvää, että poliittiset toimijat toimivat valtioiden eivätkä puolueiden riveistä käsin, mutta konfliktin äärellä tämä korostuu.

Marin käyttää julkaisussaan, esimerkissä 14, persoonapronominia *me*, joka on hyvin avara, eikä Marin tarkenna sitä millään määritteillä, jotka rajaisivat joitakin väestön osia *me*-toimijan ulkopuolelle. Lähtökohtaisesti jokainen yleisön jäsen, joka julkaisun lukee, voi samaistaa itsensä Marinin luomaan ryhmään, mikäli kokee Marinin muotoileman virkkeen pätevän omalla kohdallaan. Toisin sanoen, jos lukija tunnistaa itsessään, ettei ”tiedä, mitä Venäjällä tapahtuu”, hän sopii annettuun ryhmään ja samaistaa itsensä Marinin tekstiin. Tällä tavoin monikon toisen persoonan käytöllä Marin luo yleisössä kokemusta yhtenäisestä kansakunnasta. Myös suorasanainen esitys siitä, miten sodan tulee päättyä, yhdistettynä Ukrainan tukijoiden tunnuslauseeseen on omiaan nostattamaan taisteluhenkeä, mikä puolestaan voimistaa kansalaisidentiteettiä ja heikentää puolueidentiteetin kokemusta yleisössä.

(14) Emme tarkalleen tiedä, mitä Venäjällä tapahtuu ja kun ei tiedä, on maltettava ja selvitettävä. Viisautta valtionjohdollemme. Sen tiedämme, että Ukrainan on voitettava sota mahdollisimman pian. Jokainen päivä sotaa ja kärsimystä, on päivä liikaa. Slava Ukraini! (Marin, 24.6.2023)

Kuvaus epätietoisuudesta sekä lyhydessään vakavatunnelmaiset virkkeet esimerkissä 14 luovat uhan tunnelmaa, jota Marin lievittää lohduttavalla toteamuksellaan, että ”on maltettava ja selvitettävä”. Nurinkurisella tavalla lohdullisten sanojen yhdistäminen vakavaan tilanteeseen tekee julkaisun tunnelmasta erityisen hartaan, jopa pelokkaalla tavalla tyynen. Marinin julkaisu on kokonaisuudessaan nähdäkseni enemmän toimintaan rohkaiseva kuin lamaannuttava. Epätietoisuuden mainittuaan hän etenee retoriikassaan nostattavaan vaiheeseen, jonka hän aloittaa kertomalla, minkä ainakin tiedämme, eli osoittamalla, että epätietoisuus ei horjuta Marinin ja hänen retoriikkaansa sitoutuneen yleisön näkemyksiä.

Orpo on varovaisempi suorissa poliittisissa kannanotoissa julkaisuissaan 15–17, jotka liittyvät samaan aiheeseen ja on julkaistu samana päivänä kuin Marinin julkaisu esimerkissä 14. Kenties Orpo pääministerin roolissaan pyrkii olemaan viestinnässään erityisen maltillinen, sillä hänen julkaisuissaan ei esiinny juurikaan Venäjällä tapahtuvan arvottamista suuntaan tai toiseen. Ainoastaan

esimerkin 17 sana *liittolainen* viittaa Suomen kuuluvan johonkin laajempaan valtioiden joukkoon, joka suhtautuu Venäjän toimintaan varautuneesti. Orpolla esiintyy samaa lyhytvirkkeisyyttä kuin Marinilla, ja myös hänen julkaisuissaan piirre tuottaa vakavan ja tärkeän tunnelman, joskaan Orpo ei pyri oikaisemaan tunnelmaa kohosteiseksi, vaan antaa retoriikkansa jäädä jopa mystisen asiakeskeiseksi.

(15) Seuraamme tiiviisti tilanteen kehittymistä Venäjällä yhdessä viranomaisten kanssa. Tilanne on vakava ja vahvistamattomia tietoja on paljon. Asevoimien kesken syviä ristiriitoja. (Orpo, 24.6.2023)

(16) Kävin puhelinkeskustelut Viron pääministeri Kaja Kallaksen ja Latvian pääministeri Krišjānis Karinsin kanssa Venäjän tilanteesta. Sovimme tiivistä yhteistyöstä. (Orpo, 24.6.2023)

(17) Kävin puhelinkeskustelut myös Ruotsin pääministerin Ulf Kristerssonin ja Puolan pääministerin Mateusz Morawieckin kanssa Venäjän tapahtumista. Suomi seuraa tiiviisti yhdessä liittolaistemme kanssa. (Orpo, 24.6.2023)

Lyhytsanaisuus toimii myös Anderssonin viestinnässä vakavuuden välittäjänä esimerkissä 18. Vähäeleinen ilmaisu voi olla varovaisuutta vaaralliseksi koetun aiheen ympärillä, kun puhuja tahtoo varmistua, ettei sano mitään väärin ja ettei hänen viestiään ole mahdollista tulkita väärin. Toisaalta vähäeleisyys kielessä mukailee jännittyneen ihmiseen kehonkieltä ja ilmeitä, ja erityisesti esimerkeissä 16–18 puhujien totinen tunnelma julkaisun kirjoittamisen hetkellä välittyy yleisölle selvästi.

(18) Tilanne Venäjällä on arvaamaton ja monelta osin epäselvä. Juuri nyt emme voi tehdä muuta kuin seurata mitä tapahtuu. (Andersson, 24.6.2023)

Kaiken kaikkiaan aineistossani esiintyy retoriikkaa, jossa yleisöä kannustetaan rohkeuteen ja toimintaan, vaikka poliittinen tilanne näyttäisi huonolta. Aktiivisuutta ammennetaan tällaisessa retoriikassa yleisön ”taistelutahdosta” ja pettymyksestä sekä pelosta, joiden kokemus ei kuitenkaan saa olla niin suurta, että se ottaisi yleisöstä vallan ja lamaannuttaisi.

5.1.4 Iva

Eräs keino, jolla aineistossani haetaan yleisön kannatusta muilta itselle, on huumori, ja ennen kaikkea huumorin muodoista juuri iva. Määrittelen ivan tässä tutkielmassa tarkoituksellisenä pilkallisuutena, jonka tarkoitus on ensinnäkin nauraa ivan kohteelle ajaen tämä näyttäytymään kiusallisessa valossa sekä toisekseen tiivistää puhujan ja yleisön välistä sidettä.

Hühn & Meyer (2020: 273) esittävät Aristoteleen näkemyksen, että sanat herättävät ihmisissä tunteita, jotka vaikuttavat heidän kognitioihinsa ja sitä kautta heidän tekemiinsä tulkintoihin ja arviointeihin. Tämä pätee kaiken paatoksen alueella yleisesti, mutta korostuu huumorin alueella

huomiota herättävällä tavalla. Huumori saa ihmiset tavoittelemaan hyvän olon tunteita ja yhteyttä toisiin ihmisiin (Tamblyn 2003: 33–47), minkä ansiosta tulkitseen, että huumorin käyttö on erittäin voimakas retorinen keino, joka saa ryhmän tuntemaan itsensä tiiviiksi. Huumori voi myös saada informaation tuntumaan vakuuttavammalta ja enemmän todenmukaiselta (Tamblyn 2003: 33–47), mikä entisestään lisää sitä vaikutusta, että humoristinen puhuja vetää yleisöä puoleensa, sillä hän vaikuttaa paitsi miellyttävältä myös hänen puheensa vaikuttaa todelta.

Toisaalta ivallinen huumori erottaa muita ja meitä toisistaan entisestään, sillä sen avulla muut tehdään tavalla tai toisella naurunalaiseksi, mikä on Aristoteleen ja Platonin ajatuksista johdetun ylemmyysteorian mukaista. Ylemmyysteoria oli länsimaisessa filosofiassa valloilla antiikista aina keskiajan ja uuden ajan taitteeseen saakka, ja sen mukaan huumori perustuu siihen, että naurava henkilö kokee ylemmyyttä naurun kohdetta kohtaan. Taustalla vaikutti Aristoteleen ja Platonin jakama kokemus naurun vahingollisuudesta ihmisluonnolle. (Kolehmainen 2015: 66.) Ivallisuudella voidaan siis korostaa yleisön ryhmäidentiteettien kokemuksia ja siten vahvistaa myös sitoutumista puhujan retoriikkaan.

En tarkoita, että aineistoni ivallisuutta sisältävät julkaisut olisivat tarkoitettu vitseiksi, joskaan esimerkin 23 suhteen en tahdo päästä tämän rajanvedon kanssa selvyYTEEN. Sen sijaan sillä korostetaan absurdiutta ja asetetaan vastapuolen yläpuolelle. Meyerin (2012) mukaan ihmiset pelkäävät, että heitä hierarkkisesti ylempänä olevat tuomitsevat heidän tekonsa tai sanomisensa, sillä näillä on kyky rankaista heitä tai asettaa heidät häpeään. Ivallinen, ilkikurinen suhtautuminen osoittaa tässä suhteessa pelottomuutta, mikä nostaa ivallisen henkilön vaikutusvallasta syntyvää vaikutelmaa.

- (19) Nyt olisi ollut oikea aika **kamreerimaisen kassanhoidon** sijaan uudistaa rohkeasti ja eteenpäinkatsovasti siten, että verotuksen painopiste siirtyy toimeliaisuuden verotuksesta haittoihin. (Virta, 21.6.2023)
- (20) Kokoomusjohtoiselta hallitukselta **lienee paikallaan kysyä mihin unohtui markkinahenkisyys tai uudistava ympäristöpolitiikka** kun päätettiin säilyttää fossiilisia tukia? (Virta, 21.6.2023)
- (21) Hänen huumorinsa on ollut huonoa ja sopimatonta, mutta se ei ole **virallinen ministerin savustamisperuste, edes woken kulta-aikaan vuonna 2023**. (Purra, 27.6.2023)
- (22) Kuten totesin jo muutama päivä sitten, tietyt tahot eivät lopeta. **He ovatkin jo seuraavien perussuomalaisten kimpussa**. Sisäministeri Mari Rantanen **näyttää olevan paraikaa kohteena**. (Purra, 30.6.2023.)
- (23) En ole vielä nähnyt **Junnilan mummon tai äidin haastattelua** ? (Harkimo, 1.7.2023.)
- (24) Onpa hienoa, että eduskunnassa on perussuomalainen puhemies. ** Ja upea parlamentaarisen sananvapauden puolustuspuhe, joka joitakin kuitenkin närästi. ** Myös Venäjällä suututtiin. (Purra, 21.6.2023.)

Olen lihavoinut esimerkeistä kohdat, joilla on ivallisen tyylin syntymisen kannalta merkittävä rooli. Kaikissa esimerkeissä ivallisuus ei ole yhtä voimakasta tai ilmene samalla tavalla, mutta yhdessä ne edustavat niitä ivallisuuden muotoja, joita aineistossani esiintyy.

Esimerkeissä 19 ja 21 esiintyvät ilmaukset *kamreerimainen kassanhoito* ja *virallinen ministerin savustamisperuste* perustuvat nähdäkseni siihen, että ne jäävät yleisön mieleen. Virran versio tästä ivallisesta ilmaisutavasta ei ole aivan yhtä voimakas kuin Purran, mutta koen sen olevan kuitenkin riittävän ”napakka” tullakseen käsitellyksi mieleenpainuvana populistisena huumorina. Sellaiseksi Koivukoski (2023) nimittää humoristisia ilmaisuja, jotka sisältävät luovaa kielenkäyttöä, vahingoniloa ja oman identiteettiryhmän vahvistamista. En tosin havaitse vahingoniloa kummassakaan antamistani esimerkeistä, mutta silti esimerkeillä on merkittäviä yhteneväisyyksiä ilmaisujen *fillarikommunisti* sekä *Tupu, Hupu ja Lupu -puelueet* kanssa, joita Koivukoski käyttää esimerkkeinä populistisesta poliittisesta huumorista ja pilkasta.

Sarkastista ivaa esiintyy esimerkeissä 21, 23 ja 24, joissa huumorin aiheuttaa puhuja tarkoittaman viestin ja sen ilmaisun välinen ilmeinen ristiriita. On selvää, ettei hallitus ole unohtanut markkinahenkisyyttä tai uudistavaa ympäristöpolitiikkaa, eikä Virta ajattele unohduksen tapahtuneen. Sen sijaan hän kritisoi päätöksiä, jotka hallitus on tietoisesti tehnyt, mutta joiden Virta kokee olevan ristiriidassa hallituspuolueiden aikaisempien kannanottojen kanssa, ja Virta ilmaisullaan ikään kuin tarjoaa vaihtoehtoa, että hallitus olisi valinnut tehdä Virran mielestä huonoja päätöksiä kenties vahingossa – vihjaten myös, ettei tarkoituksellisesti kukaan päättäisi sellaisia päätöksiä tehdä.

Esimerkissä 23 Purra puolestaan kuvaa ”tietyt tahot” ahkerina omassa agendassaan ikään kuin seuraten sivusta niiden toimia. Tosiasiassa Purra ei kehuskele tarkoittamiensa ryhmien ahkeruudella, vaan ivaa niiden ilkikuriseksi koettua aherrusta. Samoin myöskään Harkimo ei esimerkissä 23 oikeasti odota näkevänsä ”Junnilan mummon tai äidin haastattelua”, vaan ivaa Junnila-kohun käsittelyn määrää. Purran julkaisussa on myös kyllästyneisyyden makua, joka viestii Purran kannattajayleisölle, että ”nuo ne vain jaksavat, me voimme sen sijaan seurata sivusta.” Tässä merkityksessä ”tietyn tahon” vaarattomuus mutta ikävä kiusallisuus korostuu.

Esimerkin 25 katson olevan kauttaaltaan ivallinen. Esimerkki on Purran julkaisu kokonaisuudessaan. Merkittävää ivallisuuden välittymiseksi on huomioida, että Purra on tehnyt julkaisunsa tilanteessa, jossa Jussi Halla-aho on juuri valittu uuden eduskunnan puhemieheksi. Halla-aho pitänyt virkansa aloittamisesta puheen, jossa tämä peräänkuulutti vapaata keskustelua ja ilmaisuvapautta, minkä osa hänen kollegoistaan tulkitsi pyrkimyksenä sallia vihapuhetta. Matti Vanhanen huolestui myös eduskunnan keskusteluilmapiirin laadun puolesta. (De Fresnes & Lakka 2023.)

Halla-ahon puheen ylistäminen kohosteisin ilmaisin *upea* ja *vapauden puolustus* on eittämättä Purran suunnasta kiusoittelua niille poliitikoille, jotka suhtautuivat samana päivänä pidettyyn puheeseen julkisesti varauksella. Ilmaistuun kritiikkiin Purra viittaa *närästyksenä*, jonka hän kuittaa

lyhyellä sivulauseella ja jolle hän antaa siten hyvin vähäpätöisen arvon. Purra mainitsee julkaisussaan Venäjällä ilmenneen suhtautumisen kyseiseen Halla-ahon puheeseen, mutta ei erittele niitä henkilöitä tai ihmisryhmiä, jotka olivat Purran sanojen mukaan suuttuneet. Hän viittaa ainoastaan passiivissa Venäjällä tapahtuneeseen, mikä viestii, että kyse on maan johdon osoittamasta reaktiosta ja että joko Venäjän kansalaisten suhtautuminen Halla-ahon puheeseen on järjestään linjassa maansa johdon kanssa tai kansalaisten suhtautumisella ei ole merkitystä. Näin Purra rinnastaa Halla-ahon virkaanastumispuheeseen nyreästi suhtautuneet suomalaispoliitikot Venäjän poliitikkoihin ja vihjaa samalla puheen kritisoimisen, ja Halla-ahon esittämän ilmaisuvapauden kritisoimisen, olevan epädemokraattista sananvapauden rajoittamista. Tämä on linjassa Halla-ahon puheen kanssa, jossa puhemies lausui, että ”koska edustaja edustaa kansaa, hänen puhe- ja toimintavapautensa kyseenalaistaminen on kansan puheenvapauden kyseenalaistamista” (Sundman 2023).

Ivalliset ilmaukset ovat aineistossani kiusoittavaa kritiikkiä, joka esimerkkien 19–24 tavoin naamioi taakseen monimutkaisiakin poliittisia kantoja ja kriittisiä ajatuskuluja. Ivan avulla aineistoni puhujat viestivät kritiikkinsä yleisölleen kuitenkin ainakin näennäisen keveällä otteella, jolloin argumentin logos-sisältö on yleisöä ajatellen helpommin vastaanotettavassa muodossa. Kukin ivallista huumoria käyttävä puhuja luo ilmaisutavallaan yhteistä ryhmähenkeä yleisöönsä, ja katsonkin, että aineistossani esiintyvistä päätöksen keinoista ivallisuus on kaikkein voimakkain puhuja ja yleisön välisen ryhmäidentiteetin rakentaja. Kuitenkaan ivallisuutta ei esiinny lainkaan kaikilla aineistoni puhujilla, vaan ainoastaan heillä, joiden julkaisuja olen nostanut tämän luvun esimerkkeihin. Ivallisuutta hyödyntävät puhujat ottavat siten voimakkaimmin ja tuttavallisimmin yhteyttä omiin yleisöihinsä.

5.2 Logos – Järkeen vetoaminen

5.2.1 Hiljainen premissi – entymeemaattinen argumentaatio

Retoriikan niin sanottu asiasisältö eli logos välittyy yleisölle usein rivien väleissä ja yleisön omissa päätelmissä. Kuten sanottu, retorisisessa argumentaatiossa ei ole kyse klassisen logiikan mukaisesta syllogismista, joka tarkoittaa loogista päätelmää, ”jossa kahdesta premissistä seuraa välttämättömästi johtopäätös” (Tieteen termipankki > syllogismi). Sen sijaan puhuja välittää näkemyksensä tavalla, jonka on tarkoitus saada yleisö kokemaan päätelmä loogisena, vaikka mitään vedenpitävää logiikkaa ei avatakaan – sillä sellaista ei retorisisissa kysymyksissä ole.

Aristoteleen mukaan entymeemi (eng. enthymeme) on retorisen vaikuttamisen voimakkain tapa ja perustuu harvempiin premisseihin kuin varsinainen syllogismi (Aro 1999). Tieteen termipankki määrittelee entymeemin argumenttiin kuuluvana ”julkilausuttomana väitteenä” (Tieteen termipankki > entymeemi), eli se on logiikan pätemisen kannalta olennainen premissi, joka jätetään sanomatta, sillä yleisön odotetaan täyttävän puuttuva premissi mielessään. Joko yleisön oletetaan pitävän julkilausumatonta entymeemiä niin itsestäänselvänä, ettei sitä ole tarpeen sanoa, tai yleisön tahdotaan päättelävän puuttuva tekijä. Meyerin (2012) mukaan entymeemi on osa deduktiivista retorista argumentaatiota, ja hän nimeää myös eksemplatiivisen (eng. exemplative) argumentaation muodon, joka pätee induktiivisessa retorisessa päättelyketjussa. Jälkimmäistä ei ole kuitenkaan mainittu missään muissa lähdemateriaaleissani, eikä Meyer itsekään anna eksemplatiivisuudesta esimerkkiä, saati tarkempaa selitystä, joten jätän sen tyyppin argumentaation käsittelemättä analyysissani.

Aristoteleen näkemys entymeemien merkityksestä saa varsin vahvaa tukea aineistostani tekemistäni havainnoista. Argumentoinnin saralla entymeemit ovat aineistoni puhujien keskuudessa kovasti käytettyjä, vaikka ”yksi premissi, yksi hiljainen entymeemi ja lopulta johtopäätös” -kaava ei pädekään aineistoni tilanteisiin sellaisenaan. Kun käsittelen entymemaattista argumentaatiota sellaisena, joka sisältää jonkin määrän sanottuja premissejä ja jonkin määrän hiljaisia, löytyy esiintyvyyttä aineistostani paljonkin.

Käytän premissien, entymeemien ja johtopäätösten merkitysten selvittämiseen presuppositioita, jotka hakemalla tekstin pohjalta voin hahmottaa, mikä on lopulta se totuus, jonka puhuja tahtoo argumentissaan välittää. Hakanen (1973) selittää presuppositiot eli edellyttämukset kielen pintarakenteiden taakse jäävinä suhteina, jotka vaikuttavat ilmaisun merkitykseen ja tulkintaan. Esimerkiksi lause *pojalla on koira* edellyttää, että on olemassa poika, josta puhutaan, ja *laiva saapuu tänään satamaan* sisältää oletuksen, että laiva saapuu joka tapauksessa johonkin. Myös sanajärjestys vaikuttaa presuppositioon: jos jälkimmäisen esimerkkilauseen kääntää muotoon *satamaan saapuu tänään laiva*, muodostuu oletukseksi, että satamaan saapuu tänään joka tapauksessa jokin. (Hakanen 1973.)

(25) Jopa Juha Sipilän hallitus jätti toimeentulotuen rauhaan, koska he ymmärsivät sen luonteen kaikkein köyhimpien ihmisten viimesijaisena etuutena. (Andersson, 21.6.2023)

(26) Pääsin onnittelemaan Ruotsin meppiä @EmmaWisner iä tuoreeltaan maan #NATO jäsenyyden avautumisesta. (Essayah, 11.7.2023)

Anderssonin argumentissa, esimerkissä 25, katson johtopäätöksen olevan julkilausuttu, vaikka se ei näy argumenttirakenteessa itsessään. Sen merkitys on kuitenkin erittäin voimakkaasti aiheena siinä julkaisussa, josta esimerkki on poimittu, ja katson siksi tämän johtopäätöksen ikään kuin

etukäteen lausutuksi. Lisäksi premissi 2 on ikään kuin premissiä 1 seuraava johtopäätös, jota koko argumentin lopullinen johtopäätös matkii. Kyse on esimerkkitalanteesta, jota Andersson käyttää premissinä rinnastaessaan sen nykytilanteeseen.

Anderssonin premissi 1: 'Sipilän hallitus ymmärsi toimeentulotuella olevan tärkeän inhimillisen merkityksen.'

Anderssonin premissi 2: 'Sipilän hallitus ei leikannut toimeentulotukea.'

Anderssonin entymeemi: 'Orpon hallitus ei ymmärrä toimeentuella olevaa tärkeää inhimillistä merkitystä.'

Johtopäätös: 'Orpon hallitus leikkaa toimeentulotukea.'

Essayahin esimerkki 26 on argumentaatorakenteeltaan yksinkertaisempi. Siinä olen hahmotellut johtopäätöksen presupposition sen sanavalinnan perusteella, että Essayah käyttää sanaparia *päästä onnittelemaan*, kun hän kertoo onnitelleensa Ruotsin meppiä. Sanapari viestii voimakasta ja selkeää tyytyväisyyttä, ylpeyttä sekä yleistä iloa, mikä toimii myös vihjeenä yleisölle siitä, miten entymeemin paikka tulee Essayahin retoriikassa tässä argumentissa täyttää.

Essayahin premissi: 'Ruotsin Nato-jäsenyys on avautunut.'

Essayahin entymeemi: 'Ruotsin Nato-jäsenyyden avautuminen on hyvä asia.'

Essayahin johtopäätös: 'Ruotsin edustajan onnitelu on iloinen asia.'

Esimerkkien 25 ja 26 tyyppisiä entymemaattisia argumentteja on aineistossani erittäin paljon, mikä ei ole yllättävää mutta on silti kiinnostavaa; Aristoteleen aikanaan muodostama käsitys entymeemien merkityksestä, jonka Aro (1999) esittelee, pitää paikkansa edelleen ainakin omassa aineistossani. Jättämällä jokin premissi sanomatta puhuja saa esitettyä tämän hiljaisen premissin välttämättömyytenä, jolloin puhuja samalla kieltää mahdollisuuden sen kyseenalaistamiseen. Kuitenkin määrällisesti merkittävintä loogista argumentaatiota on aineistossani sellaiset argumentit, joissa keskeistä on johtopäätöksen sanomatta jättäminen, ja jotka käsittelen seuraavaksi.

5.2.2 Hiljainen johtopäätös

Aineistossani esiintyy argumentaatiota, jossa argumentaation lähtökohdat esitetään, mutta johtopäätös, joka on lopulta puhujan keskeinen tarkoite, jätetään sanomatta. Tämän tyyliässä argumentaatioissa puhuja korostaa sitä, mikä seuraa, kun hänen esittämänsä premissit liitetään yhteen ja niiden tuottamaa logiikkaa seurataan deduktiivisesti kohti johtopäätöstä. Esimerkkiin 27 olen poiminut tällaista argumentaation kaavaa noudattavan otteen Anderssonin julkaisusta.

(27) Suomen valtiojohto on tietysti tavoitettavissa, kun jotain tapahtuu, eikä ulko- ja turvallisuuspoliittinen johtaminen ole sitä, että pitää olla nopein Twitterissä. Edellisellä kaudella kritiikki oli usein kohtuutonta, vastuulliset johtajat eivät anna hätäisiä lausuntoja. (Andersson, 24.6.2023)

Andersson nimeää kaksi premissiä, joiden pohjalta tehtävän päättelytyön ja sitä kautta löydettävän havainnon tekemisen hän jättää yleisölle. Premissit ovat

- a) 'ulko- ja turvallisuuspoliittinen johtaminen ei perustu nopeuteen Twitterissä' ja
- b) 'vastuulliset johtajat eivät anna hätäisiä lausuntoja'.

Hiljaiseksi on jätetty kolme johtopäätöstä, jotka näitä premissejä seuraamalla tavoitetaan, ja jotka vaikuttavat kaikki yhtä aikaa. Ensinnäkin premissien kautta esitetään, että ulkopoliittisten tapahtumien kommentoiminen Twitterissä rauhalliseen tahtiin on vastuullista. Toisekseen esitetään nopean kommentoinnin olevan hätäistä. Kolmanneksi esitetään hätäisyyden olevan yhtä vastuuttomuuden kanssa.

Jos edellä olevassa argumentissa huomioidaan vielä kolmas premissi c) 'edellinen hallitus sai kohtuutonta kritiikkiä', saadaan johtopäätöksiä edelleen lisää. Tällöin saavutaan uuteen päätelmään, että edellinen hallitus toimi vastuullisesti, koska ei antanut hätäisiä lausuntoja. Joskin tämä päätelmä ei synny aivan yhtä suoraan kuin kolme aiemmin saatua johtopäätöstä. Neljännen johtopäätöksen yhteydessä tehdään myös entymemaattinen oletus, että hallituksen saama kritiikki liittyi tämän hitauteen Twitterissä.

(28)Pääministeri puhui @YleAstudio käytännössä läpinäkyvän kustannuslaskentamallin tekemisestä sote-sektorilla - se on hyvä, olen puhunut samasta itsekin. ** Mutta malliin pitää saada mukaan/rinnalle vaikuttavuuden ja laadun arviointi. ** Halvin kun ei aina ole vaikuttavin. (Virta, 21.6.2023)

(29)Olli Rehn on tänään kertonut pyrkivänsä tasavallan presidentiksi.Olen @ollirehn päätöksestä iloinen! Suomen menestyminen epävarmassa ajassa edellyttää sekä taitavaa ulkopoliitikkaa että vahvaa sisäistä eheyttä. (Saarikko, 21.6.2023)

Vastaavasti esimerkeissä 28 ja 29 Virta ja Saarikko jättävät sanomatta nimenomaan sen, mitä he ääneen esittämillään väittämillä vihjaavat. Virran argumentin hiljainen johtopäätös on 'pääministerin esittelemä malli on halpa toteuttaa mutta ei riittävän toimiva'. Saarikko puolestaan viestii johtopäätöstä 'Olli Rehn on taitava ulkopoliitikko ja henkisesti vahva ihminen, ja siksi hyvä presidenttiehdokas'. Hiljaisia johtopäätöksiä sisältäviä argumentteja esiintyy aineistossani määrällisesti hyvin paljon ja arvioni mukaan kaikkein eniten. Samoin kuin hiljaisilla premissillä, myös hiljaisilla johtopäätöksillä puhuja saa aikaan mielikuvan johtopäätöksensä ehdottomuudesta, mikä kannustaa pois päin kaikesta sen kyseenalaistamisesta.

5.3 Eetos – Puhujan kuvan rakentaminen

Entymemien käsittelyn yhteydessä mainitsin, että Aristoteles piti logoksen piirissä vaikuttavia entymemaattisia argumentteja vaikuttavimpana vakuuttamisen keinona. Siirtyessäni käsittelemään

puhujan eetosta tuon esille kilpailevan väitteen. Hühn & Meyer (2023) nimittäin esittää, että kaikkein tärkein vakuuttamisen keino on puhujan henkilökuvan (eng. character) kautta tapahtuva vakuuttaminen, jota kutsutaan eetokseksi. Puhujan eetoksen rakentuminen alkaa heti ensivaikutelman yhteydessä, ja siksi kasvokkaisessa kommunikaatiossa tämä tapahtuu jo ennen, kuin puhuja on ehtinyt sanomaan mitään. Taitavinkaan puhuja ei voi siksi täysin kontrolloida eetostaan, jossa kyse on lopulta siitä vaikutelmasta (eng. impression), jonka yleisö puhujasta saa. (Hühn & Meyer 2023.) Kuitenkin oman tutkielmani aineisto on kirjoitettua tekstiä, joten kieli on ainoa eetoksessa vaikuttava elementti, jota voin tässä tutkielmassani tarkastella.

Eetoksen analyysissa haasteen aiheuttaa mahdollisuuksien laajuus. Eetos rakentuu kaikista pienistäkin vihjeistä, joita puhuja antaa itsestään yleisölleen, eikä kaikkea puhujan eetokseen vaikuttavaa ei voi mitenkään ottaa huomioon yksittäisessä kandidaatin tutkielmassa. Olen siksi valinnut tarkastella muutamaa mielestäni kiinnostavinta piirrettä, joiden kautta kunkin aineistoni puhujan eetos muodostuu. Käsittelemäni piirteet nousevat esiin kauttaaltaan koko aineistossa, minkä vuoksi ne erottuvat merkittävinä eetoksen keinoina tai osa-alueina.

Otan eetoksen analyysissani huomioon myös muutaman voimakkaimmin toistuvan diskurssin, sillä niiden osuus siinä, kuinka puhuja sijoittaa itsensä arvomaailmoihin ja politiikan eri kenttiin, on aineistossani merkittävä. Kuten sanottu, eetokseen vaikuttaa loppujen lopuksi lähes kaikki se, mitä puhuja tekee itse puheessa ja sen ulkopuolella, ja näin on myös luontevaa todeta, että valikoituihin diskursseihin sitoutuminen on omiaan rakentamaan puhujan eetosta ja poliittista henkilökuvaa, joka myös on osa eetosta.

5.3.1 Poliittinen status: kontaktit ja kokemus

Tuomalla esiin sisä- ja ulkopoliittisia kontaktejaan aineistoni puhujat vahvistavat statustaan kokeneina poliitikkoja. Kontaktien merkitystä politiikassa ei voi liioitella, joten myös aineistoni puhujilla on voimakas intressi esiintyä verkostoituneina ja vahvasti politiikkaan juurtuneina henkilöinä.

(30) Brysselin aamukoneessa tapaa tuttuja[.] *Valokuva lentokoneesta, missä Essayah istuu Erkki Liikasen kanssa peräkkäisillä penkkiriveillä.* (Essayah, 25.7.2023)

(31) Hyvä ensimmäinen matka pääministerinä Brysselissä. Tapasin Euroopan parlamentin puhemiehen, ystäväni @RobertaMetsola ja komission puheenjohtajan @vonderleyen. Nostin esille Euroopan kilpailukyvyyn & Suomen kannalta tärkeät teemat kuten metsäpolitiikan. Torstaina Eurooppa-neuvosto. (Orpo, 29.6.2023)

Poliittisen kokemuksen voi olettaa korreloivan kontaktien kanssa, ja jossain määrin näitä voi pitää poliittisessa kontekstissa synonyymisina merkitykseltään; politiikka on aina yhteistyötä useiden

eri tahojen kanssa, ja yhteistyöstä karttuva kokemus sisältää väistämättä kontakteja. Esimerkissä 30 Essayah viestii olevansa pitkäaikaisen poliitikon Erkki Liikasen kanssa tuttavallisissa väleissä, mutta samalla konteksti Brysseliin matkustamisesta ja etenkin maininta *aamukoneesta* viestii Essayahin rutinoituneesta suhtautumisesta EU-politiikkaan.

Myös esimerkissä 31 käy ilmi sekä puhujan kontaktit että kokemus. Orpo mainitsee Euroopan parlamentin puhemiehen olevan hänen ystävänsä ja viestii siten läheisistä kytköksistään kyseiseen parlamenttiin. Mainitsemalla tapaamisesta myös korkeaa statusta nauttivan Ursula von der Leyerin kanssa Orpo kuvaa sitä politiikan tasoa, jolle hän on päässyt, mikä puolestaan on eittämättä kokemuksen viestimistä.

5.3.2 Järkevä ja eettinen toimija

Poliittisessa kontekstissa vallitsee aina oletus, että kukin toimija pitää omaa näkemystään parhaana ja siksi tavoittelemisen arvoisena, ja täten jokainen poliittinen toimija asettaa itsensä joidenkin hyveiden perusteella muiden yläpuolelle. Aineistossani korostuu joko järkevyydellä tai oikeudenmukaisuudella perusteltu parhaimmuus. Nämä sijoittuvat valtaosin siten, että hallituspuolueet rakentavat itsestään kuvaa järkevinä, kun taas oppositiopuolueet esiintyvät oikeudenmukaisuutta korostaen. Esimerkissä 32 Purra käyttää ilmausta julkisen talouden korjaaminen, mikä viittaa siihen ajatukseen, että Orpon hallitukseen kuuluvat puolueet ovat ainoita, jotka joko hahmottavat Suomen taloustilanteen ongelmat tai haluavat ylipäänsä korjata niitä.

(32) Ennen vaaleja puolueita [”jotka eivät halua kiristää työntekemisen ja yrittämisen verotusta”] oli enemmän.

Kuten niitäkin, jotka halusivat korjata julkista taloutta. (Purra, 21.6.2023)

(33) Suomen talous ei ole 15 vuoteen kehittynyt ja nytkään ei ole talouskasvua. Ihmiset eivät saa hoitoa ja jonot vaan kasvavat. Hallituksen pitäisi saada päätöksiä aikaiseksi mutta ainoa asia josta keskustellaan on ministerivalinnat.

(Harkimo, 5.7.2023)

Aineistossani Purra on kuitenkin ainoa, joka rakentaa itsestään ja hallituksesta kuvaa erityisen järkevinä. Esimerkissä 33 huomiota herättää kuitenkin Harkimo, joka edustaa oikeistolaisena pidettyä Liike Nyt -puoluetta, mutta joka kuitenkin oikeistohallituksessakin on oppositiossa. Hän kritisoi hallitusta nimenomaan siitä, ettei se toimi järkevästi, eli kuvaa itseään oppositiosta käsin järkevinä toimijana. Tämä aiheuttaa johtopäätöksen, että hallituksen taipumus määritellä oma hyveellisyytensä järkevyyden kautta ei johdu hallituksen sisällä toimimisesta, vaan kyse on enemmänkin oikeistoon identifioituville puolueille tyypillisestä retoriikan tavasta.

Määrällisesti järkevyyden korostamista enemmän aineistossani on sellaista retoriikkaa, jolla puhuja tuo esiin oikeudenmukaisuuteen perustuvaa eetostaan. Tällöin puhuja rakentaa tai vahvistaa

eetostaan toimimalla moraalisenä tai muuten hyveellisenä esimerkkinä yleisölle. Charteris-Black (2005: 9) tulkitsee Aristoteleen kuvaileman hyvän puhujan eetoksen sisältävän jopa sen vaatimuksen, että puhujan on oltava niin moraalisesti hyveellinen (*”vir bonus”*), että tämä on käytännössä katsoen eettisen kritiikin ulkopuolella. Vain silloin, kun yleisö katsoo puhujan olevan vaaditulla tavalla moraalisesti kritiikin yläpuolella, voi puhujan retoriikka jatkua ja toimia. Aineistossani muun muassa Andersson mainitsee esimerkissä 34 kulkevansa kotiin metrolla tuskin muusta syystä kuin esittääkseen itsensä ympäristö- ja elintasokysymysten saralla valveutuneena ja vastuuntuntoisena, millä hän puolestaan pyrkii tekemään itsestään paitsi luotettavan myös jonkin yleisönsä silmissä samaistuttavan.

(34) Se oli siinä, ja sitten metrolla kotiin! Lämpimät kiitokset kaikille kollegoille ja työkavereille, nämä vuodet ovat olleet todella haastavia mutta edelleen olen hyvin onnellinen siitä, että sain toimia opetusministerin tehtävä. Mikään ei ole tärkeämpää kuin sivistys[.] (Andersson, 20.6.2023)

(35) On väärin tasapainottaa taloutta sosiaali- ja terveyspalveluista leikkaamalla ja lähipalveluja keskittämällä. Purran esityksissä hyvinvointialueiden päättäjät laitetaan tekemään palvelujen karsiminen. (Saarikko, 25.8.2023)

Havaitsen aineistossani yleisemminkin puhujien pyrkimyksiä osoittaa omaa eettisyyttään, millä he toki pyrkivät vahvistamaan yleisönsä sitoutumista puhujaan itseensä ja hänen poliittiseen puolueeseensa. Tällaiset pyrkimykset tulevat ilmi hyvin pienissäkin ja moninaisissa retoriikan piirteissä, mutta myös suorasanaisissa kannanotoissa. Esimerkissä 35 Saarikko ilmaisee sosiaali- ja terveyspalveluista leikkaamisen olevan väärin, mikä nostaa hänet sellaiseen hyveellisyyden asemaan, jossa hän on kykenevä ylhäältä päin arvioida hallituksen toiminnan eettisyyttä ja moraalisuutta. Tämän mukaisesti aineistossani on tavallista kohottaa ja korostaa puhujan oman eetoksen eettisyyttä arvioimalla itseasiassa muiden toimijoiden vajavaisuutta samassa asiassa. Sama toimintatapa ilmenee myös muun muassa Harkimon esimerkissä 33, jota käsittelin aiemmin.

5.3.3 Etäisyys ja eetos

Säätelämällä etäisyyttä, joka puhujan ja yleisön tai puhujan ja hänen käsittelemänsä aiheen väliin jää, aineistoni puhujat säännöstelevät myös sitä, millaiseen rooliin he sijoittavat itsensä poliittisessa kentässä. Aineistossani korkeaa etäisyyttä pitävät henkilöt pitäytyvät etäisyydessään kautta aineiston, samoin kuin aktiivisen ja lähestyvän roolin ottaneet poliitikot, jotka hekin jatkavat valitsemallaan linjalla aineiston ensimmäisistä julkaisuista aina viidensiin ja viimeisiin. Toisin sanoen politiikan pitämä etäisyys Twitterissä on aineistossani hyvin yksilöllistä mutta kunkin kohdalla johdonmukaista.

Eniten etäisyyttä pitävät Essayah, Henriksson sekä Orpo, joiden julkaisuissa vaikuttava etäisyys ilmenee esimerkeissä 36–38. Etäisyys näkyy lyhytsanaisuutena mutta myös vaitonaisuutena. Edellä mainitut henkilöt eivät ota julkaisuissaan juurikaan kantaa poliittisiin kysymyksiin, ja jos ottavat, kuten Essayah ja Henriksson tekevät esimerkeissä 37–38, kannat ovat tyylliltään hienovaraisia ja nojautuvat itse puhujaa laajempaan toimijaan tai auktoriteettiin, kuten koko hallitukseen tai koko eduskuntaan.

(36) Seuraamme tiiviisti tilanteen kehittymistä Venäjällä yhdessä viranomaisten kanssa. Tilanne on vakava ja vahvistamattomia tietoja on paljon. Asevoimien kesken syviä ristiriitoja. (Orpo, 24.6.2023)

(37) Totean vain, että kuten pääministerikin sanoo, hallitus on ohjelmansa mukaisesti sitoutunut yhdenvertaiseen, tasa-arvoiseen ja turvalliseen yhteiskuntaan, missä kenenkään ei tarvitse pelätä. Sen eteen meidän on yhdessä tehtävä töitä. (Essayah, 11.7.2023)

(38) Niin kuin pääministeri totesi. Keskustelut jatkuu. (Henriksson, 17.7.2023)

Päinvastaisesti kaikkein aktiivisimmin yleisöään lähestyvät Purra, Virta ja Andersson, joiden julkaisut ovat pullollaan suoria henkilökohtaisia kannanottoja, yleisön ja kollegoiden puhuttelua sekä paatosta eri muodoissaan. Heidän julkaisuidensa aktiivisuus ja läheisyys ilmenevät esimerkeissä 39–41.

(39) Kyllä, se vaatii uskallusta ja rohkeutta puuttua tähän suohon. (Purra, 21.6.2023)

(40) Pääministeri puhui @YleAstudio käytännössä läpinäkyvän kustannuslaskentamallin tekemisestä sote-sektorilla - se on hyvä, olen puhunut samasta itsekin. ** Mutta malliin pitää saada mukaan/rinnalle vaikuttavuuden ja laadun arviointi. ** Halvin kun ei aina ole vaikuttavin. (Virta, 21.6.2023)

(41) Minun mielestäni pienipalkkaiset työntekijät ja suomalaiset perheet ovat ansainneet Purralta ja hallitukselta selkeitä vastauksia siitä miksi he hylkäsivät omat vaalilupauksensa ja satuttavat ihmisiä leikkauksillaan. (Andersson, 27.6.2023)

Puhujan ja yleisön välinen etäisyys vaikuttaa puhujan eetokseen siltä osin, että kovin vaitonainen ja vältteleväinen tyyli kommentoida politiikkaa voi syödä puhujan luotettavuuden kokemusta yleisössä. Lisäksi puhuja, joka ilmaisee näkökantansa suorasanaisesti ja puhutellen yleisöään, saa oletusarvoisesti yhteiseltä yleisöltä enemmän luottamusta kuin toinen puhuja, joka ei ota poliittisiin kysymyksiin kantaa muutoin kuin yhtymällä suuremman ryhmän tekemään yhteiseen kannanottoon. Ensimmäinen puhuja herättää luottamusta, sillä poliittisessa kontekstissa sanavalmius, itsevarmuus ja voimakastahtoisuus ovat tärkeitä kulmakiviä, joiden avulla puhuja voi edistää omia poliittisia tavoitteitaan konkreettisesti ja tehokkaasti.

Sen sijaan vetäytyminen keskustelusta voi aineistoni puhujien kohdalla olla seurausta siitä, että he kuuluvat vasta perustettuun hallitukseen, jota on käsitelty monin sanankääntein medioissa ja joka on eri kohujen seurauksena joutunut monien ryhmien keskuudessa huonoon maineeseen. Tätä

korjatakseen hallituksen ministerit saattavat pyrkiä pidättäytymään julkisuudesta, kunnes kohut taantuvat ja kunnes hallitus saa vakiinnutettua suosionsa kansalaisissa.

Verkkaisempaa some-käyttäytymistä harjoittavat Henriksson, Orpo sekä Essayah voivat toisaalta toisissa väestöryhmissä saada kunnioitusta maltillisesta suhtautumisesta median kohuihin ja kärkkäisiin kommentteihin. Jos etäisyys luo kunkin eetokseen varovaista ja arkaa miellelyhtymää, luo se yhtä lailla myös kuvaa kokeneesta politiikosta, joka ei sosiaalisen median kanavansa perusteella hätkähdä nopeasti ohimeneviä keskusteluja, vaikka ne olisivatkin kiusallisia aiheeltaan. Toisin sanoen etäisyyden vaikutuksiin liittyy paljon tulkinnanvaraisuutta. Sama ilmiö saa eri yleisön jäsenissä merkittävän erilaisia konnotaatioita ja merkityksiä, niin hyvässä kuin pahassakin.

5.3.4 Oikeisto- ja vasemmistodiskurssit

Aineistossani esiintyviä diskursseja ovat keskeisesti oikeisto- ja vasemmistodiskurssit, isänmaadiskurssi sekä ihmisoikeusdiskurssi. Näistä voimakkaimmin ammennetaan retoriikkaa oikeisto- ja vasemmistodiskursseista, joita käytetään erottelemaan politiikkaa kahteen leiriin, oikeistoon ja vasemmistoon, joista kummallakin on omat systemaattiset diskurssinsa vastakkaisesta puolesta puhumiseen. Tähän kahden diskurssin kamppailuun eivät osallistu aivan kaikki aineistoni puhujat. Vasemmistodiskurssia harjoittaa näkyvimmin Andersson, jonka erään vasemmistodiskurssia hyödyntävän julkaisun nostan esimerkiksi 43. Oikeistodiskurssia puolestaan hyödyntää Purra, kuten näkyy esimerkeissä 42 ja 45. Kuitenkin aineistossani esiintyy myös hienovaraista oikeisto-vasemmistojatkumolle sijoittumista, kuten Saarikko tekee esimerkissä 46. Hän ammentaa retoriikkaansa vasemmistodiskurssista, vaikkei suoranaisesti viittaakaan tähän diskurssikenttään suoraan.

- (42) Vasemmisto-oppositio väittää kantavansa huolta julkisesta taloudesta. Höpsistä. Mikäli opposition puolueet olisivat vallassa, velkarahalla toteutettava ralli jatkuisi. (Purra, 21.6.2023)
- (43) Orpon hallituksen ohjelma on katastrofi pienituloisille ja työntekijöille. Kokoomuksen vahvaa kädenjälkeä osattiin odottaa, mutta ei näin rajuja ja raadollisia leikkauksia sosiaaliturvaan. (Andersson, 21.6.2023)
- (44) Kiitos Vilhelmille. Hän osoitti olevansa päätä pidempi kuin moni häntä nyt kritisoinut taho[.] Ikäväkseni näin, että syytösten joukossa vilisi väitteitä, joilla ei ollut minkäänlaista totuus pohjaa. – – Kuten totesin jo muutama päivä sitten, tietyt tahot eivät lopeta. He ovatkin jo seuraavien perussuomalaisen kimpussa. Sisäministeri Mari Rantanen näyttää olevan paraikaa kohteena. (Purra, 30.6.2023)
- (45) On väärin tasapainottaa taloutta sosiaali- ja terveyspalveluista leikkaamalla ja lähipalveluja keskittämällä. Purran esityksissä hyvinvointialueiden päättäjät laitetaan tekemään palvelujen karsiminen. (Saarikko, 25.8.2023)

Oikeistodiskurssia käydään Orpon hallituksen sisällä, kun taas vasemmistodiskurssi kuuluu Orpon kaudella oppositiolle. Kuten oikeisto–vasemmistoakseli on jatkumo ja enemmän kuin yksiulotteinen, on myös oikeistolle ja vasemmistolle ominaiset diskurssit jatkumoisia keskenään. Käsittelen niitä tässä analyysissä kahtena erillisenä diskurssina selvyyden vuoksi, vaikka tosiasiaa en voi omastanikaan aineistosta osoittaa tarkkarajaisesti sitä kohtaa, jossa voimakkaimman oikeiston ja voimakkaimman vasemmiston diskurssien väliin jäävällä alueella tapahtuu näiden kahden diskurssin vaihto. Todellisuudessa tarkkaa rajaa ei tietysti olekaan. Sen sijaan selvää on, että kahta hyvin eri tyyppistä diskurssia käydään kummassakin suunnassa.

Purran tuottamassa oikeistodiskurssissa kuuluu ajatus siitä, että oikeisto itse toimii järkevästi ja taidokkaasti talouden kanssa, kun taas vasemmisto on rahan suhteen leväperäinen eikä hahmota talouden realiteetteja. Purran ilmentämässä oikeistodiskurssissa on myös populistisia piirteitä, joilla vasemmistoon liitetään ilkkuriseksi koettu cancel-kulttuuri, johon Purra viittaa esimerkissä 45.

Vasemmistodiskurssia tuottaessaan ja noudattaessaan Andersson ja Saarikko puolestaan sitoutuvat siihen vasemmistodiskurssille tyypilliseen piirteeseen, että oikeisto nähdään välinpitämättömänä hyvinvointia ja pienituloisia kansalaisia kohtaan. Diskurssissa kuuluu oikeiston yhdistäminen palveluista leikkaamiseen, mikä liittyy hyvin keskeiseen ja jatkuvaan oikeiston ja vasemmiston väliseen neuvotteluun, joka liittyy julkisten palvelujen ja korkeamman verotuksen sekä yksityisten palvelujen ja matalamman verotuksen väliseen kamppailuun. Andersson esimerkissä 44 käyttää Kokoomusta synonyyminä oikeistolle ja esittää suoraan, että oikeistohallitus on ohjelmassaan suunnitellut epäoikeudenmukaisia ja kestäättömiä leikkauksia. Myös Saarikko kritisoi hallitusta nimenomaan tämän vasemmistodiskurssin mukaiseen tapaan sen taipumuksesta vähentää valtion menoja leikkaamalla palveluista, mikä ilmenee esimerkissä 46.

Poliittiseen oikeistoon ja vasemmistoon liittyvät diskurssit ohjaavat pitkälti aineistossani sitä, minkä suuntaista politiikkaa puhuja pyrkii tekemään. Näiden diskurssien väliin jää maltillinen keskialue, jonka retoriikassa oikeisto- ja vasemmistodiskurssit vaikuttavat vain etäisesti taustalla tai ei lainkaan. Sen sijaan Andersson ja Purra käyttävät tämän diskurssijatkumon mukaista retoriikkaa niin suoraan ja voimakkaasti, että he yhdessä luovat koko aineistoon heijastavan kahtiajaon.

5.3.5 Ihmisoikeusdiskurssi

Ihmisoikeuksia puolustava diskurssi esiintyy pääsääntöisesti jokaisen aineistoni politiikon julkaisuissa jossakin kohden. Ainoastaan Orpo ja Virta eivät aineistossani missään vaiheessa ota kantaa ihmisoikeuksiin edes rivien välisen merkityksen muodossa.

Ihmisoikeusdiskurssi esiintyy aineistossani jokseenkin muodollisena. Esimerkeissä 48, 50 ja 52 ihmisoikeuksien puolesta vedotaan, mutta sillä presuppositiolla, että tasa-arvoiset ihmisoikeudet toteutuvat jo tai tasa-arvoa kohti kuljetaan politiikan keinoin lineaarisesti. Esimerkeissä 48 ja 50 on kyse kannanotosta, joka puhujaa on erikseen pyydetty tekemään, ja puhujan tarkoitus onkin ensisijaisesti muodollisesti kuitata olevansa laajan sosiaalisen vaatimuksen mukainen vastuullinen poliitikko. Esimerkissä 52 sen sijaan puhuja tuo ihmisoikeudet ja tasa-arvoisen kohtelun esiin itse, mutta hänen tarkoituksensa ei ole nostaa esiin aiheeseen liittyviä ongelmia vaan osoittaa arvostusta koululaisille, jotka ovat valinneet yhdenvertaisuutta korostavan teeman alkavalle lukuvuodelleen. Näin puhuja sitoo eetoksensa tasa-arvodiskurssiin ja sitä laajempaan ihmisoikeusdiskurssiin sanomatta aiheesta kuitenkaan mitään.

- (46) Perussuomalaisille tärkeintä on ulkomaalaisten aseman heikentäminen, suomalaisten työntekijöiden ja pienituloisten kohtalo ei kiinnosta. (Andersson, 21.6.2023)
- (47) Rasismin ja fasismin normalisoituminen on iso uhka suomalaiselle demokratialle, ja hyvinkin konkreettinen uhka kaikille niille suomalaisille, jotka kohtaavat syrjintää ja väkivaltaa omassa arjessaan, ulkonäönsä, taustansa tai esimerkiksi uskontonsa takia. (Andersson, 28.6.2023)
- (48) Samaan aikaan on päivänselvää, että niin perussuomalaiset kuin tämä hallitus toimii kaikkien lakien mukaan, ei kannata minkäänlaisia ääriilijkeitä, tuomitsee kaikki totalitaristiset ideologiat, väkivaltaisen toiminnan ja syrjinnän. (Purra, 27.6.2023)
- (49) Hallituksen on irtisanouduttava suoraan ja yksiselitteisesti rasismista, vihapuheesta ja väkivallasta. Jokainen ihminen on arvokas ja ihmisarvo on jakamaton. Jokaisella on oikeus elää turvassa taustastaan riippumatta. (Marin, 11.7.2023)
- (50) Totean vain, että kuten pääministerikin sanoo, hallitus on ohjelmansa mukaisesti sitoutunut yhdenvertaiseen, tasa-arvoiseen ja turvalliseen yhteiskuntaan, missä kenenkään ei tarvitse pelätä. Sen eteen meidän on yhdessä tehtävä töitä. (Essayah, 11.7.2023)
- (51) Tiedonannossaan hallituksen on selkeästi irtisanouduttava rasismista, asetettava kunnioittamaan jokaisen jakamatonta ihmisarvoa ja osoitettava toimia. Sitä ei tehdä mittatikulla tai teorioilla. Se kysyy sydäntä ja nöyryyttä. – – Jakamattomasta ihmisarvosta ei voi tehdä kompromissia. Se ei ole keskiarvo, se ei ole poliittista taktiikkaa. Se on maailmankuva, yhteiskunnan perusta ja sydämen sivistys, joka yleensä kotoa opitaan. (Saarikko, 22.8.2023)
- (52) Tänäpäin julistettiin koulurauha. Lukuvuoden teemaksi oppilaat ovat valinneet ”Erilaisuus on rikkaus”, ja julistuksessaan he toteavat, että kaikilla on oikeus olla oma itsensä. Erittäin tärkeä viesti. (Henriksson, 23.8.2023)

Esimerkki 48 on edellä käsiteltyjä vastaava siinä mielessä, että siinä ei pyritä avaamaan aiheesta keskustelua, vaan kyse on voimakkaammin puhujan oman eetoksen vahvistamisesta. Siinä Marin kuitenkin esittää hallitukselle vaatimuksen, mikä tuo aavistuksen sisältöä pelkän ihmisoikeusdiskurssin mainitsemisen oheen. Edelleen esimerkin tyyli on muodollinen, ja Marin

noudattaa myös ihmisoikeusdiskurssiin kuuluvaa hyvin tyypillistä valmista kaavaa, jossa ihmisoikeuksien lähtökohtia toistetaan toteamalla, että jokainen on arvokas ja kenenkään ei tule pelätä taustansa vuoksi.

Vastaavasti esimerkki 51 noudattaa Marinin julkaisun tavoin ihmisoikeusdiskurssiin kuuluvaa argumentoinnin tapaa, jossa tavoitteita ja lähtökohtia julistetaan. Tässä tapauksessa Saarikko kuitenkin tuo itseään aavistuksen enemmän esiin kuin Marin, sillä hän muotoilee julkaisunsa epätyypillisen runollisella tavalla, mikä luo vaikutelman, ettei kyse ole pelkästään muodollisesta kannanotosta. Voimakas päätöksen vaikutus Saarikon julkaisussa saa viestin vaikuttamaan yleisön silmissä vilpittömältä.

Paätöksen avulla vilpittömän oloiseksi oman ihmisoikeuspuheensa tekee myös Andersson esimerkeissä 47 ja 48. Jälkimmäisessä myös logoksella on tässä suhteessa vaikutusta. Andersson on aineistoni voimakkain ihmisoikeusdiskurssin käyttäjä siinä mielessä, että hänen julkaisuissaan ei ole julkaisuja, joissa ihmisoikeusdiskurssi vaikuttaisi olevan otettu julkaisuun mukaan muodollisista syistä.

5.3.6 Isänmaadiskurssi

Päättyessään pääministerin virkansa Marin käyttää poliittisesta työstään ilmausta *isänmaan palveleminen*. Tämän voi havaita esimerkissä 52. Isänmaa-sanana mainitsemisella ja erityisesti vielä kuvaamisella sen palvelemisesta Marin pyrkii epäilemättä tuomaan esiin omaa nöyryyttään ja velvollisuudentuntoaan politiikkaa kohtaan, millä hän tavoittelee eetoksensa vahvistamista luotettavana ja työhönsä sitoutuneena poliitikkona.

(53) Lämmin kiitos kaikille ministereille sekä työtä avustaneille ja tukeneille henkilöille. Vuodet ovat olleet vaikeita, mutta päällimmäisenä on kiitollisuus, että olemme saaneet palvella isänmaata. (Marin, 20.6.2023)

(54) Wilma Murto!!! ** Onnea! -- ** MM-pronssi on tosi kova suoritus. (Henriksson, 23.8.2023)

(55) Hyvää suomalaisen ruuan päivää - sen merkeissä tutustuin Ylä-Rissalan marjatilaan Lapinlahdella. (Essayah, 4.9.2023)

Isänmaallisuutta arvostavalla ja korostavalla diskurssilla on paljon yhteyksiä sotadiskursseihin, jollaisen kanssa koko käsite *isänmaan palveleminen* on yhteinen. Kuitenkin Marin on aineistossani ainoa, joka käyttää isänmaadiskurssia niin suorassa merkityksessään kuin hän tekee esimerkissä 52. Tavallisemmin esiintyvä isänmaallisuuden käsittely on aihevalintoja, joissa tuodaan esille suomalaisuutta esimerkiksi suomalaisten juhlapäivien ja urheilijoiden kunnioittamisena, kuten on esimerkeissä 53 ja 54. Nämä esiintyvät aineistossani usein lyhyinä julkaisuina, joissa ei tuoda esille muuta viestiä, vaan isänmaalliselle viestille on osoitettu kokonaan oma viesti.

Tehdäkseni pienen yhteenvedon eetoksen rakentamisesta kokonaisuutena totean, että eri diskursseihin osallistumisella on eetoksen kannalta aineistossani valtavan suuri rooli. Kuitenkin kaikkein keskeisimpänä korostuu puhujakuvan uskottavuuden varmistaminen, mitä toteutetaan toki myös erityisesti logoksen keinoilla, eli vakuuttavalla argumentaatiolla. Diskurssit korostuvat aineistossani eetoksen keinona, sillä vaikka diskurssien tuottamaa todellisuutta käsitellään myös logoksen puolella retoriikkaa ja toteutetaan päätöksellä, osoittavat diskurssit arvopohjaisina keskustelun tapoina erityisesti sitä, millä tavoin kukin puhuja on muihin puhujiin nähden hyveellinen ja siksi puhuja-asemansa arvoinen. Moraalisen hyveellisyyden esittäminen yleisölle on ennen kaikkea eetoksellista, vaikka diskurssien arvopohjaisuus vetoaakin myös yleisön tunteisiin, ja diskurssien todellisuus toimii pohjana retoriikan logokselle. Loppujen lopuksi retoriikka kietoutuu tässäkin asiassa itsensä ympärille niin, ettei diskurssejakaan voi täysin poissulkevasti osoittaa vain yhteen retoriikan alueeseen linkittyväksi ilmiöksi.

6 PÄÄTÄNTÖ

Klassisen retoriikan tekijät logos, eetos ja paatos ilmenevät aineistossani siinä määrin epätasaisesti, että päätöksen piiriin kuuluvaa tunnepohjaista viestimistä esiintyy eniten, mistä kertoo sitä koskevan analyysin laajuus. Selvästi logoksen piiriin kuuluvia esimerkkejä sen sijaan löytyy aineistosta vähiten. Eetos kolmantena jää näiden kahden väliin.

Kuitenkin tarkemmassa tarkastelussa havaitsen, että aineistossani esiintyvä retoriikka on siinä määrin moniulotteista, että lähestyi sitä päätöksen, logoksen tai eetoksen näkökulmasta, on kaikkia kolmea näkökulmaa välttämätöntä vähintäänkin sivuta. Mikään retoriikasta klassisesti erotelluista vaikutusalueista ei toimi aineistossani missään määrin yksin, vaan ne kietoutuvat toisiinsa luoden monimuotoista ja voimakasta retoriikkaa. Myöskään tutkielman varrella sivuamaani debattiin siitä, mikä kolmesta alueesta on retoriikan tärkein, ei löydy aineistostani yksiselitteistä vastausta, vaikka päätöksen keinoja löytyykin siitä eniten.

Twitter sosiaalisen median alustana voi vaikuttaa aineistoni sisältämään retoriikkaan voimistavalla tavalla. Tyypillisesti kuohuttava, julkisuuden henkilöiden kokemuksia kuvaava ja muuten yleisesti viihteellisessä muodossa esitetty informaatio aiheuttaa yleisössä enemmän aktiivisuutta, kuin ”kovat uutiset” (Davis 2007), mikä korostuu sosiaalisen median aikakaudella. Voimakkaalla retoriikalla lastattu viesti saa todennäköisemmin yleisön huomion ja aiheuttaa todennäköisemmin yleisössä reaktioita, kuin vähän viihteellisiä piirteitä sisältävä informaatio.

Lyhyesti kerratakseni merkittävimmin paatos muodostuu paheksunnan ilmaisemisena eri tavoin, mitä käsittelen heti luvun 5.1 ensimmäisessä alaluvussa. Paheksumalla jotakin kohdetta puhuja asettaa itsensä jollakin määritelmällä kohteen yläpuolelle, ja usein tämä määritelmä on aineistossani joko tiedollinen tai moraalinen paremmuus. Vaikka tämän hierarkkisen asetelman vuoksi paheksunta rakentaa osaltaan myös eetosta – näkökulmien päällekkäisyys käy selväksi heti kättelyssä –, on jonkin kohteen paheksuminen myös yleisön kutsumista samaan kokemukseen, mikä pätee muidenkin tunteen ilmaisujen kanssa. Kertoessaan suhtautumisestaan kohdeasiaan puhuja osoittaa logoksen keinoin, mistä hänen suhtautumisensa johtuu, ja eetoksen keinoin, miksi hänen logos-pohjaisia väitteitään tulisi ylipäättään kuunnella, mutta samalla hän päätöksen keinoin vetoaa yleisöön, jotta puhujan oma tunnetila tarttuisi kuulijoihin, ja yleisö näin sitoutuisi puhujan retoriikkaan ja ajattelutapaan.

Järkevyyden ja eettisyyden välinen kamppailu korostuu aineistoni sisällä eetoksen alueella. Toiset poliitikot, joiden havaitsen edustavan aineistossani oikeistopuolueita, vetoavat herkästi oman toimintansa järkevyyteen eetoksessaan, kun taas toiset, jotka tупpaavat edustamaan vasemmistoa,

motivoivat eetostaan moraalisisilla periaatteillaan. Lisäksi eetoksen rakentamisessa korostuu poliittisten kontaktien ja välillisesti sitä kautta poliittisen kokemuksen viestiminen, jolla puhujat aineistossani pyrkivät ylläpitämään ja kasvattamaan luotettavaa statustaan.

Logos, eetos ja paatos limittyvät toisiinsa keskenäänkin, mutta kuvioon sekoittuu myös diskursseja, joiden kautta aineistoni puhujat rakentavat eetostaan. Jälleen havaitaan, että itse asiassa diskurssien ei voi katsoa osallistuvan ainoastaan eetoksen synnyttämiseen, sillä eetosta ei edes olisi ilman paatosta ja logosta, ja näinpä diskurssit solmiutuvat yhteen koko retoriikan kokonaisuuden kanssa. Kuitenkin tässä tutkielmassa näkökulmani on diskurssien ja eetoksen yhteistyössä, mistä merkittävimpänä havaintona huomaan, että vastaavasti kuin järkevyyden ja moraalien välinen jaottelu, myös oikeistodiskurssien ja vasemmistodiskurssien välinen kamppailu hajauttaa aineistossani esiintyvien puhujien eetokset viivalle. Oikeisto- ja vasemmistodiskurssien lisäksi eetosta ammennetaan ihmisoikeuksiin ja isänmaahan liittyvistä diskursseista, joita noudattamalla puhujat sijoittavat itsensä näihin kysymyksiin ja aiheisiin liittyvään kenttään arvomaailmansa suhteen.

Logokseen liittyvät havainnot jäävät analyysissäni vähäisemmiksi, kuin eetokseen ja paatokseen liittyvät, mikä voi johtua siitä, että aineistoni on loppujen lopuksi varsin lyhytmuotoista mutta sosiaalisessa mediassa julkaistua tekstiä, joka sisältää voimakasta yleisön sitouttamista, vaikka itse asiasisältö olisikin suppea tai yksinkertainen. Keskeisesti aineistossani retoriikan asiasisältö on aina osittain piilossa, mikä johdattaa yleisön täydentämään puuttuva logoksen osa mielessään. Ääneen sanomatta voi jäädä entymemaattiseen tapaan jokin logiikkaan kuuluva premissi tai sitten johtopäätös. Mahdollisesti ”piiloon” jäävät logiikan tekijät voimistavat retoriikkaa siten, että puhujan ajattelukaavan täydentäminen itse saa yleisössä aikaan ymmärryksen kokemuksen, joka puolestaan voimistaa yleisön kokemusta logiikan pätevydestä.

Kaiken kaikkiaan retoriikka on lukemattomien tekijöiden summa ja aiheuttaa tulkinnanvaraisen, kokemukseen perustuvan näkemyksen sekä reaktion, eikä puhuja voi koskaan olla täysin varma retoriikkansa toimivuudesta. Paradoksaalisesti muttei yllättävästi tutkielmani herättää enemmän kysymyksiä, kuin mihin se lopulta vastaa. Jatkotutkimusta ajatellen näkökulmia, joita tästä tutkielmasta voisi johtaa, ovat esimerkiksi retoriikan ja vallan suhde, logoksen, eetoksen ja paatoksen risteävyys, retoriikan rajat ja retoriikan lajien esiintyminen sosiaalisessa mediassa, kuten Twitterissä.

LÄHTEET

- ARO, JARI 1999: *Sosiologia ja kielenkäyttö. Retoriikka, narratiivi, metafora*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.
- CHARTERIS-BLACK, JONATHAN (2005): *Politicians and rhetoric: The persuasive power of metaphor*. Basingstone, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- DAVIS, AERON (2007): *The mediation of power. A critical introduction*. London: Routledge.
- DE FRESNES, TUULIKUKKA – LAKKA, PÄIVI 2023: Mitä on Halla-ahon eduskuntaan haluama keskustelu? Matti Vanhanen epäilee perussuomalaisten yrittävän nostaa vihapuheen kynnystä. – *Yle Uutiset* 22.6.2023. Viitattu 30.11.2023.
- DI CARLO, GIUSEPPINA SCOTTO 2015: Pathos as a communicative strategy for online knowledge dissemination: The case on TED talks. – *Journal of language teaching, linguistics, and literature* 21 (1) s. 23–34.
- HAKANEN, AIMO 1973: Assosiaatio, motivaatio ja presuppositio. – *Sananjalka* 15 (1) s. 15–20. <https://doi.org/10.30673/sja.86375>.
- HERACLEOUS, LOIZOS – KLAERING, LAURA ALEXA 2014: Charismatic leadership and rhetorical competence: an analysis of Steve Jobs’s rhetoric. – *Group & Organization management* 39 (2) s. 131–161.
- HÜHN, MATTHIAS P. – MEYER, MARCEL 2021: Positive language and virtuous leadership: walking the talk. – *Management Research* 18 (3) s. 263–284. <https://doi.org/10.1108/MRJIAM-11-2019-0972>.
- HÜHN, MATTHIAS P. – MEYER, MARCEL 2023: Sophistry or wisdom in words: Aristotle on rhetoric and leadership. – *Business ethics, the environment and responsibility* 32 (2) s. 544–554.
- KENNEDY, GEORGE A 2009: *A new history of classical rhetoric*. Princeton: Princeton university press.
- KOIVUKOSKI, JOONAS 2022: Poliittinen huumori hybridissä mediaympäristössä. – *Media & viestintä* 45 (4) s. 72–79.
- KOMULAINEN, HANNA – MERTANIEMI, ELISA – LUNKKA, NINA – JANSSON, NOORA – MERILÄINEN, MERJA – WIIK, HEIKKI – SUHONEN, MARJO 2019: Persuasive speech in multi-professional change facilitation meetings: A rhetorical discourse analysis. – *Journal of health organization and management* 33 (4) s. 396–412.
- MEYER, MICHEL 2012: Aristotle’s rhetoric. – *Topoi* 31 (2) s. 249–252.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2019: *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

SUNDMAN, ROBERT 2023: Jussi Halla-aho eduskunnan puhemiehiksi, Risikko ja Filatov varapuhemiehiksi. – *Helsingin Sanomat* 21.6.2023. Viitattu 30.11.2023. *Helsingin Sanomat*.
<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009663011.html>.

TAYLOR, STEPHANIE 2013: *What is discourse analysis?* London: Bloomsbury Academic.

TAMBLYN, DONI 2003: *Laugh and learn 95 ways to use humor for more effective teaching and training*. New York: AMACOM.

Tieteentermipankki. Filosofia:entymeemi. 1.12.2023.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:entymeemi>.

Tieteentermipankki. Filosofia:syllogismi. 1.12.2023.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:syllogismi>.

WADDELL, CRAIG 1990: The role of pathos in the decision-making process : A study in the rhetoric of science policy. – *The Quarterly journal of speech* 76 (4) s. 381–400.